

กส.ม. ๓

ข้อเสนอแนะ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๒๒ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ข้อเสนอแนะ ที่ ๓/๒๕๖๔

เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากร

๑. ความเป็นมา

สืบเนื่องจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ และพิจารณาข้อมูลจากการตรวจสอบกรณีร้องเรียนแล้ว พบว่า การทะเบียนประวัติอาชญากรซึ่งหมายถึง การบันทึก จัดเก็บ ตรวจสอบ วิเคราะห์และการบริหารจัดการข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลและสิ่งของในคดีอาญา โดยเฉพาะการเปิดเผย การคัดแยกประวัติ การทำลายและการบริหารจัดการข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนในหลายกรณี อาทิ กระทบต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีหน่วยงานปฏิเสธไม่รับผู้ร้องเข้าทำงาน เนื่องจากเป็นบุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกและปรับ โดยโทษจำคุกให้รอการลงโทษ ทำให้ถูกบันทึกลายพิมพ์นิ้วมือและมีประวัติอยู่ในฐานข้อมูลรายการประวัติอาชญากร หรือกรณีนายจ้างนำประวัติอาชญากรของผู้ร้องที่เคยถูกดำเนินคดีอาญาในขณะที่ยังเป็นเยาวชน มาประกอบการพิจารณาและปฏิเสธการบรรจุผู้ร้องเข้าทำงานเป็นพนักงานประจำ นอกจากนี้ ยังปรากฏกรณีร้องเรียนว่าฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรไม่เป็นปัจจุบัน ปัญหาบุคคลผู้ได้รับประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทินแล้วแต่ยังคงมีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากร รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับประวัติการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดขณะเป็นผู้เยาว์และศาลมีคำพิพากษาโดยให้เปลี่ยนโทษเป็นการฝึกอบรมหรือผ่านเงื่อนไขการคุมประพฤติแล้ว แต่ไม่สามารถลบข้อมูลออกจากทะเบียนประวัติอาชญากรได้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ตรวจสอบกรณีร้องเรียนดังกล่าวและมีข้อเสนอแนะต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้ว เช่น เพิ่มเต็มหลักเกณฑ์การนำข้อมูลออกจากสารบบทะเบียนประวัติอาชญากร พิจารณาคัดแยกบัญชีประวัติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ในอีกหมวดหนึ่งโดยเฉพาะ แยกจากกรณีการกระทำความผิดของบุคคลทั่วไป และกำหนดคำจำกัดความของคำว่า “อาชญากร” ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อคุ้มครองบุคคลจากการถูกสังคมนิยามว่าเป็นอาชญากรทั้งที่เป็นเพียงผู้กระทำความผิดโดยประมาทหรือเป็นความผิดลหุโทษ โดยอาจเปลี่ยนจากคำว่า “ประวัติอาชญากร” เป็น “ประวัติผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา” เพื่อสื่อความหมายให้สังคมเข้าใจได้อย่างชัดเจน รวมทั้งควรมีการแยกข้อมูลโดยจัดระดับของการกระทำความผิดว่า ความผิดในระดับใดควรเปิดเผยข้อมูลได้มากน้อย

/เพียงใด...

เพียงใด เพื่อมิให้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีมีความจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลประวัติ แต่อย่างไรก็ตาม จากการติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังกล่าว พบว่า ยังไม่อาจส่งผลต่อการคุ้มครองสิทธิเจ้าของข้อมูลในเชิงบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประกอบกับ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า การบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินการของรัฐในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม อันเป็นผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจึงยังคงมีความจำเป็นต้องจัดเก็บและใช้ข้อมูลเพื่อดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจ ทั้งในชั้นสืบสวน สอบสวน และการพิจารณาคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ในทางปฏิบัติยังมีประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้พ้นโทษไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่สามารถเข้าถึงแหล่งงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถภายหลังพ้นโทษมาแล้ว เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นมีประวัติอาชญากรติดตัว ยากต่อการที่คนรอบข้างและสังคมจะไว้วางใจรับเข้าทำงาน จึงอาจเป็นสาเหตุทำให้ผู้พ้นโทษต้องหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนยิ่งขึ้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงเห็นสมควรให้มีการพิจารณาศึกษา รวบรวมข้อเท็จจริงและวิเคราะห์ปัญหาในเชิงระบบ และจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

๒. การพิจารณาเบื้องต้น

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีปัญหาการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทย อาจมีผลกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล เสรีภาพในการประกอบอาชีพ และความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ จึงเห็นสมควรศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒

๓. การดำเนินการ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากการตรวจสอบกรณีร้องเรียน ข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทย เปรียบเทียบกับข้อมูลกฎหมายต่างประเทศที่สำคัญ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำพิพากษาศาลฎีกา คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คำวินิจฉัยคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง นโยบายและแผนระดับชาติ งานวิจัย รวมทั้งการฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาอย่างรอบด้าน เพื่อประกอบการพิจารณา ดังนี้

๓.๑ ข้อมูลประกอบการพิจารณา

๓.๑.๑ ข้อมูลจากการตรวจสอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในกรณีร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรส่งผลกระทบต่อด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

(๑) กรณีการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน

ข้อเสนอแนะ ที่ ๔/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ กรณีการเปิดเผยประวัติการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน เนื่องจากระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๗ ยังไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ที่ล้วนมุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาหรือถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดให้ได้รับการปฏิบัติ ที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ จึงเสนอให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาแก้ไขหลักเกณฑ์การคัดแยกบัญชีประวัติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ในอีกหมวดหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จากการติดตามผลปรากฏว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและประกาศใช้ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยมีสาระสำคัญสอดคล้องกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ ตามแนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดังกล่าวแล้ว

(๒) กรณีทะเบียนประวัติอาชญากรกระทบต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เช่น

(๒.๑) รายงานผลการพิจารณา ที่ ๔๓/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๕ เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีผู้ร้องเป็นบุคคลที่เคยต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาลในคดีเกี่ยวกับยาเสพติด โดยให้ลงโทษจำคุก ๓ ปี ๖ เดือน ได้พ้นโทษมาเป็นเวลากว่า ๕ ปีแล้ว และประกอบอาชีพสุจริต ต่อมาผู้ร้องมีความประสงค์ที่จะสอบเข้ารับราชการ แต่ถูกจำกัดสิทธิในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า กลุ่มองค์กรของรัฐที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติหรือระเบียบที่กำหนดให้การต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเป็นลักษณะต้องห้ามในการเข้ารับราชการโดยไม่มีกำหนดข้อยกเว้นไว้ควรมีการพิจารณาทบทวน ปรับปรุง และแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายแต่ละฉบับ ให้สอดคล้องกับมิติด้านสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศได้รับรองและคุ้มครองไว้ ส่วนการกำหนดให้ผู้ที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามในการเข้ารับราชการตามกฎหมายหรือระเบียบโดยกำหนดข้อยกเว้นไว้ด้วยว่าผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวสามารถยื่นขอยกเว้น

/เพื่อให้...

เพื่อให้เข้ารับราชการได้นั้น ไม่ถือเป็นการกระทำอันเป็นการกระทบต่อสิทธิในการเข้ารับราชการ แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบในการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสามารถสมัคร สอบแข่งขันเข้าเป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทอื่น ตลอดจนพนักงานรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ เพื่อให้ เกิดความเป็นธรรมและเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งเพื่อให้ผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกสามารถกลับตัว เป็นคนดีเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

(๒.๒) รายงานผลการพิจารณา ที่ ๘๖/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๗ กรณีกรรมการขนส่งทางบกไม่ออกใบอนุญาตขับขีรถยนต์สาธารณะให้แก่ผู้ร้อง เนื่องจากต้องรอ จนกว่าจะพ้นโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วไม่น้อยกว่าสามปี คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติเห็นว่า ผู้ร้องได้พ้นโทษจำคุกในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ซึ่งเป็นลักษณะ ต้องห้ามตามมาตรา ๔๙ (๘) แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาไม่น้อยกว่าสามปีแล้ว ส่วนความผิดอีกข้อหาหนึ่ง ฐานร่วมกันกั๊ยเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้น มิใช่ลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา ๔๙ (๘) ผู้ร้องจึงไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้าม ย่อมมีสิทธิได้รับใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ ตามที่ร้องขอ เว้นแต่จะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอื่น ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน จึงแจ้งให้กรรมการขนส่งทางบกทราบเพื่อพิจารณาออกใบอนุญาตขับรถ สาธารณะให้กับผู้ร้องต่อไป

(๒.๓) รายงานผลการพิจารณา ที่ ๔๙๕/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๘ กรณีนายจ้างนำประวัติอาชญากรรมมาประกอบการพิจารณารับบรรจุเข้าทำงานโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากผู้ร้องเป็นบุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอาญารธนบุรีให้ลงโทษจำคุก ๑ ปี ๖ เดือน และปรับ ๕,๐๐๐ บาท ในความผิดฐานลักทรัพย์ รับของโจร ซึ่งขณะกระทำผิดผู้ร้องมีอายุ ๑๙ ปี โดยโทษจำคุกให้รอการลงโทษมีกำหนด ๒ ปี และให้ผู้ร้องไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ เป็นเหตุให้บริษัทปฏิเสธการบรรจุผู้ร้องเข้าทำงานเป็นพนักงานประจำ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า บริษัทเอกชนแต่ละแห่งอาจมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการพิจารณารับบุคคล เข้าทำงานที่แตกต่างกัน แม้แต่ในหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจก็ยังมี การพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ หรือเงื่อนไขข้อยกเว้นของแต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกัน ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เคยมี ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปยังหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เคยต้องโทษ จำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสามารถใช้สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการ โดยยื่นคำร้องขอยกเว้น คุณสมบัติเป็นการเฉพาะราย

(๒.๔) รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ ๔๘๙-๔๙๑/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒ กรณีกล่าวอ้างว่า กองทะเบียนประวัติอาชญากรรม เปิดเผยแพร่ประวัติการกระทำความผิดอาญาส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ เหตุเกิดจากผู้ร้องทั้งสี่เป็น บุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกและปรับ โดยโทษจำคุกให้รอการลงโทษ ในการกระทำความผิด อาชญากรรมขั้นรถขณะเมาสุรา ทำให้ถูกบันทึกลายพิมพ์นิ้วมือและมีประวัติอยู่ในฐานข้อมูลรายการประวัติ อาชญากรรม ผู้ร้องสามรายได้รับผลกระทบจากการที่หน่วยงานเอกชนปฏิเสธไม่รับเข้าทำงาน และอีกหนึ่งราย ถูกสั่งพักงาน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า การเป็นบุคคลที่เคยต้อง คำพิพากษาของศาลให้จำคุกและปรับ โดยโทษจำคุกให้รอการลงโทษ ไม่ถือเป็นเหตุหนึ่งเหตุใด

/ตามหลัก...

ตามหลักเกณฑ์ของประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ บทที่ ๔ ข้อ ๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ ทำให้ไม่อาจทำลายหรือคัดแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และเอกสารที่เกี่ยวข้องออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากรได้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงมีข้อเสนอแนะให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาทบทวน แก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบการตำรวจดังกล่าวในข้อ ๑.๑๗ โดยเพิ่มเติมหลักเกณฑ์กรณีที่ต้องคัดแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากรให้ครอบคลุมถึง “คดีความผิดทุกประเภทที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสถานเดียวหรือทั้งจำคุกและปรับ โดยโทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้”

(๓) กรณีฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรไม่เป็นปัจจุบัน เช่น

(๓.๑) รายงานผลการพิจารณา ที่ ๕๐๗/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗ และ ที่ ๙๓๑/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕ กรณีได้รับความเสียหายจากการบันทึกข้อมูลประวัติอาชญากรโดยไม่ได้กระทำความผิดอาญา เนื่องจากศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าได้ไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา แต่ผู้ร้องยังคงมีประวัติอาชญากรในคดีดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาแล้วได้ส่งเรื่องให้กองทะเบียนประวัติอาชญากรพิจารณา โดยผู้บัญชาการสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจได้อนุมัติคัดแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ร้อง ตามมติที่ ๑๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๘ ออกจากสารบบทะเบียนประวัติอาชญากรเรียบร้อยแล้ว

(๓.๒) รายงานผลการพิจารณา ที่ ๑๐๔๖/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘ กรณีขอความช่วยเหลือให้พิจารณาคัดแยกข้อมูลของผู้กระทำความผิดออกจากฐานข้อมูลประวัติอาชญากร จากการตรวจสอบปรากฏว่า คดีแรกเป็นความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดให้โทษ ในประเภท ๑ ซึ่งผู้ร้องได้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้ว จึงอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะดำเนินการคัดแยกประวัติของผู้ร้องออกจากฐานข้อมูลประวัติอาชญากร ต่อมาผู้บัญชาการสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจได้พิจารณาอนุมัติคัดแยกประวัติของผู้ร้องเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ตามมติ ที่ ๒๐/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๘ ส่วนคดีที่สองนั้น ผู้ร้องถูกดำเนินคดีในข้อหาเป็นผู้ขับขี่ที่เสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ซึ่งศาลจังหวัดอุดรธานีมีคำพิพากษาลงโทษจำคุก ๔ เดือน ปรับ ๑๐,๐๐๐ บาท คุมประพฤติ ๑ ปี โทษจำคุกให้รอการลงโทษมีกำหนด ๒ ปี จึงไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะคัดแยกประวัติของผู้ร้องออกจากฐานข้อมูลประวัติอาชญากรได้

(๓.๓) รายงานผลการพิจารณา ที่ ๕๙๐/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๘ กรณีขอให้ลบทะเบียนประวัติอาชญากรของผู้ร้องซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการลักลอบยิงสถานีตำรวจภูธรอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ต่อมาศาลจังหวัดเบตงพิพากษายกฟ้องตามคดีหมายเลขแดงที่ [REDACTED]

หลังจากคดีถึงที่สุด และได้รับการปล่อยตัว ผู้ร้องประกอบอาชีพทำสวนและต้องขับรถผ่านด่านตรวจเมื่อเจ้าหน้าที่ทหารได้ตรวจบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ร้อง พบว่ามีประวัติอาชญากร จึงควบคุมตัวผู้ร้องไว้ ๑ ชั่วโมง ก่อนที่จะปล่อยให้ผ่านด่านตรวจไปได้ ผู้ร้องเห็นว่า ตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมเนื่องจากศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าได้ไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา แต่ยังคงมีประวัติอาชญากรในคดีดังกล่าว คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาแล้วได้ส่งเรื่องให้กองทะเบียนประวัติอาชญากรพิจารณาดำเนินการ โดยผู้บัญชาการสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจได้อนุมัติให้

คัดแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ร้อง ตามมติที่ ๑๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๘ ออกจากสารบบทะเบียนประวัติอาชญากรเรียบร้อยแล้ว

(๔) กรณีบุคคลผู้ได้รับประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทิน ยังคงมีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากร เช่น

(๔.๑) รายงานผลการพิจารณา ที่ ๖๕๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕ กรณีผู้ร้องถูกดำเนินคดีในข้อหาไม่รับหมายเรียกเข้าเป็นทหาร ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ และศาลจังหวัดมหาสารคามพิจารณาลงโทษปรับผู้ร้องเป็นเงิน ๑๕๐ บาท ผู้ร้องไม่ได้รับการพิจารณาให้เข้าทำงานในบริษัทต่าง ๆ จึงได้ยื่นคำร้องต่อกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขอให้ลบทะเบียนประวัติอาชญากรและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ ซึ่งกองทะเบียนประวัติอาชญากรแจ้งว่ากรณีของผู้ร้องไม่สามารถดำเนินการลบหรือทำลายประวัติให้ได้ อีกทั้งกรณีที่มีกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทินจะไม่มีกรณที่การล้างมลทินโทษไว้ในทะเบียนประวัติอาชญากรด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงมีข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี ขอให้มอบหมายสำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ บทที่ ๔ การคัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และรายการประวัติหรือบัญชีประวัติ โดยเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การนำข้อมูลออกจากสารบบทะเบียนประวัติอาชญากร จำนวน ๔ กรณี ได้แก่ ๑) ความผิดที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับสถานเดียว ๒) คดีตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือที่แก้ไขเพิ่มเติม ๓) คดีเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา ๘๖ และมาตรา ๙๐ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และ ๔) คดีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนแล้วมีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ซึ่งส่งผลให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการแก้ไขและประกาศใช้ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้ว

นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า เมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการล้างมลทิน กองทะเบียนประวัติอาชญากรควรดำเนินการหมายเหตุไว้ในทะเบียนประวัติของผู้ต้องโทษที่อยู่ในเกณฑ์ตามกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทินด้วย เพื่อให้ผู้ที่นำข้อมูลไปใช้ได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมทั้งได้มีข้อเสนอแนะให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดคำจำกัดความของคำว่า “อาชญากร” ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อคุ้มครองบุคคลจากการถูกสังคมนิติตราว่าเป็นอาชญากรทั้งที่เป็นเพียงผู้กระทำความผิดโดยประมาทหรือเป็นความผิดลหุโทษ จึงควรพิจารณาปรับเปลี่ยนถ้อยคำเพื่อให้เกิดความเหมาะสม เช่น เปลี่ยนจากคำว่า “ประวัติอาชญากร” เป็น “ประวัติผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา” เพื่อสื่อความหมายให้สังคมเข้าใจได้อย่างชัดเจน รวมทั้งควรมีการแยกข้อมูลโดยจัดระดับของการกระทำความผิดว่าความผิดในระดับใดควรเปิดเผยข้อมูลได้มากน้อยเพียงใด เพื่อมิให้เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการเปิดเผยข้อมูลประวัติอาชญากรหรือประวัติผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา แต่จากการติดตามผลปรากฏว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังไม่ได้ดำเนินการแก้ไขถ้อยคำตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

/(๔.๒) รายงาน...

(๔.๒) รายงานผลการพิจารณา ที่ ๔๐๒/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๗ กรณีกล่าวอ้างว่า สภากาชาดไทยให้ผู้ร้องออกจากงานเนื่องจากเป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี ตามระเบียบสภากาชาดไทย ว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. ๒๕๓๔ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า การกำหนดลักษณะต้องห้ามเกี่ยวกับความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่อง ในศีลธรรมอันดีหรือเป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคม เป็นการกำหนดที่ค่อนข้างกว้าง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจในการแปลความให้ชัดเจนสอดคล้องกับ ภารกิจและวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงานหรือเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่จะรับเข้าทำงาน และควร กำหนดข้อยกเว้นในทางที่เป็นคุณและให้โอกาสแก่ผู้ที่เคยประพฤติผิด อีกทั้งในการใช้ดุลพินิจควร พิจารณาด้วยว่าผู้กระทำความผิดได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ ได้รับการ พะราชทานอภัยโทษ ตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษฯ หรือได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ แล้วหรือไม่

๓.๑.๒ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำพิพากษา และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการที่ เกี่ยวข้อง

(๑) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๒/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ สรุปได้ว่า ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข ฉบับที่ ๒๕ เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา ลงวันที่ ๒๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ที่บัญญัติว่า “โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหน้าที่ของผู้ต้องหาในคดีอาญาให้พิมพ์ ลายนิ้วมือตามคำสั่งของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการ ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมาย...” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิดอาญามีหน้าที่ต้องพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า ตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน ผู้ใดฝ่าฝืน ... ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน ...” นั้น ในส่วนที่กำหนดให้เป็น ความผิดและโทษทางอาญา ในยามที่บ้านเมืองปกติสุข เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย อย่างไม่สมเหตุสมผล ไม่พอเหมาะพอควรตามความจำเป็น และไม่ได้สัดส่วนหรือไม่มีความสมดุลระหว่าง ประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชน จะต้องสูญเสียไป ตลอดจนมีมาตรการอื่นที่ทดแทนได้อยู่แล้ว จึงขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง แม้จะได้ระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้แล้วก็ตาม แต่ก็ เป็น การบังคับให้บุคคลต้องตกอยู่ในอำนาจรัฐโดยปราศจากความจำเป็นและเหตุผลอันสมควร เป็นการจำกัด สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลให้ต้องยอมกระทำตาม จึงไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง ทั้งยังเป็นการสร้างเงื่อนไขและภาระให้แก่ประชาชนผู้สุจริตที่ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดโดยไม่จำเป็น และอาจเป็นช่องทางให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องตกอยู่ใต้อำนาจรัฐของเจ้าหน้าที่ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความ มั่นคงของรัฐ การรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองแต่อย่างใด ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของ ประชาชนในปัจจุบัน จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินกว่าความจำเป็น กระทบต่อ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และขัดต่อหลักนิติธรรม อันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓

/วรรคสอง...

วรรคสอง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง บทบัญญัติดังกล่าวเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕

(๒) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดง ที่ อ. ๑๘๘๕/๒๕๕๙ สรุปได้ว่า เมื่อพิจารณามาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ กำหนดแต่เพียงว่าเป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดถือว่าผู้นั้นมีลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว แม้ผู้นั้นจะมีได้รับการลงโทษตามคำพิพากษา และเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งได้กระทำการก่อนหรือในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษในกรณีความผิดนั้น ๆ” โดยไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติใดที่บัญญัติให้ลบล้างการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้ถูกลงโทษหรือให้ล้างมลทินว่าไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดแต่อย่างใด ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการล้างมลทินเป็นการบัญญัติเพื่อให้ถือว่าผู้นั้นมิเคยถูกลงโทษ แต่มิได้มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาที่ว่ามีการกระทำความผิดอันเป็นเหตุที่ทำให้ถูกลงโทษนั้นด้วย ผู้ฟ้องคดีจึงไม่ได้รับประโยชน์จากการล้างมลทินดังกล่าว ทำให้เป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และไม่สามารถอ้างสิทธิในการยื่นสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านได้ตั้งแต่ต้น^๑

(๓) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. ๑๒๐/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๐ วินิจฉัยว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ คดีนี้แม้พนักงานสอบสวนและอัยการจะมีความเห็นสั่งฟ้องคดี แต่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์และจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ จึงเท่ากับศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาว่าผู้ฟ้องคดีกระทำความผิดตามฟ้อง ผู้ฟ้องคดีจึงได้รับการสันนิษฐานไว้ว่ายังไม่มีความผิด การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ มีมติไม่ให้ผู้ฟ้องคดีผ่านการคัดเลือกเข้าเป็นนักเรียนพลตำรวจเพราะมีประวัติทางคดีอาญา จึงถือได้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ได้ปฏิบัติต่อผู้ฟ้องคดีเสมือนหนึ่งว่าผู้ฟ้องคดีกระทำความผิดในคดีอาญาซึ่งไม่เป็นธรรม ส่วนประเด็นว่าผู้ฟ้องคดีเป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี ตามมาตรา ๔๑ (๗) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑ หรือไม่ เห็นว่า พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้บัญญัติความหมายคำว่าผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีไว้จึงต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป ซึ่งการดำเนินคดีอาญานัยยกยกนั้นยังไม่สามารถบ่งบอกได้ว่าเงินของนายจ้างหายไปเกิดจากการกระทำของใคร แม้ผู้ปกครองของผู้ฟ้องคดีจะได้จ่ายค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายเพราะไม่ต้องการให้ผู้ฟ้องคดีถูกดำเนินคดีก็ตาม แต่ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าผู้ฟ้องคดีได้กระทำความผิดอาญานัยยกยกตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ อีกทั้งการที่ผู้ฟ้องคดีซึ่งถูกกล่าวหาในขณะที่เป็นเยาวชนว่ากระทำความผิดคดีอาญานัยยกยกซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา ๓๕๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ต้องถูกตัดโอกาสที่จะประกอบอาชีพตามที่ตั้งใจไว้ วิธีการเช่นนี้ย่อมไม่เป็นธรรมแก่เยาวชนของชาติและเป็นการลงโทษทางปกครองที่หนักเกินไป ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่มีโอกาส

/ที่จะ...

^๑ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๙๔/๒๕๓๙ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ.๑๑๖/๒๕๕๔ และความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) เรื่องเสรีที่ ๖๓๔/๒๕๕๕ วินิจฉัยผลของพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ ในทำนองเดียวกัน

ที่จะเข้ารับราชการได้ตลอดไป จึงเห็นว่าพฤติกรรมของผู้ฟ้องคดียังไม่ถึงขั้นเป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ มีมติตัดสิทธิโดยอ้างว่าขาดคุณสมบัติ เพราะเป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี จึงเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(๔) คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ที่ สค ๑๗๓/๒๕๖๓ กรณีอุทธรณ์คำสั่งของ กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ไม่ดำเนินการตามที่ยุทธรณ์ขอให้คัดแยก และลบข้อมูลในทะเบียนประวัติอาชญากร เนื่องจากผู้อุทธรณ์กระทำความผิดในขณะที่เป็นผู้เยาว์และ ศาลเยาวชนและครอบครัวมีนบุรีได้มีคำพิพากษาลงโทษจำคุก ๑ ปี ส่วนโทษจำคุกให้รอการลงโทษและ คุมประพฤติ ๑ ปี คดีถึงที่สุดแล้ว ผู้อุทธรณ์จึงไม่ได้มีฐานะเป็นอาชญากรที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำเป็นจะต้องใช้ทะเบียนประวัติอาชญากรอีกแต่อย่างใด เมื่อหมดความจำเป็น สมควรที่สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติจะต้องดำเนินการคัดแยกและทำลายเสีย อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๕ แห่ง พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงวินิจฉัยให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติลบข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาของผู้อุทธรณ์ออกจากทะเบียน ประวัติการกระทำความผิดที่กองทะเบียนประวัติอาชญากรจัดเก็บไว้

๓.๑.๓ แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖) ในส่วนแผน สิทธิมนุษยชนรายกลุ่ม เฉพาะกลุ่มของผู้ต้องขังและกลุ่มผู้พ้นโทษ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบ ทะเบียนประวัติอาชญากรของตำรวจและภาครัฐ ว่าควรมีมาตรการส่งเสริมหน่วยงานที่รับผู้พ้นโทษ เข้าทำงานด้วย อันเนื่องมาจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการไม่ลบทะเบียนประวัติอาชญากรออกจาก สารบบ และผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมเพราะมีประวัติเป็นผู้กระทำความ ผิด แม้ภาครัฐเองก็ไม่จ้างผู้พ้นโทษเข้ารับราชการ

๓.๑.๔ แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการติดตาม ผู้พ้นโทษให้กลับสู่สังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ทำผิดซ้ำ ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีต่อสังคมในการให้โอกาส ผู้พ้นโทษ โดยมีแนวทางการพัฒนาและแก้ไขกฎหมายเพื่อลดอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมของ ผู้พ้นจากการคุมประพฤติและผู้พ้นโทษที่มีความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำน้อย เช่น กฎหมายที่จำกัด สิทธิในการประกอบอาชีพ กฎหมายเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรม เป็นต้น

กระทรวงยุติธรรมโดยคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม แห่งชาติ (กพยช.) ได้ดำเนินการตามแผนดังกล่าว โดยจัดทำร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ. เพื่อให้เป็นกฎหมายกลางในการจัดการข้อมูลประวัติอาชญากรรมและให้หน่วยงานบังคับใช้ กฎหมายดำเนินการเกี่ยวกับการจัดเก็บ การเปิดเผยและไม่เปิดเผยข้อมูลไปในทิศทางและมาตรฐาน เดียวกัน จากนั้นได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามพระราชบัญญัติการจัดทำร่างกฎหมายและ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ และดำเนินการปรับปรุงร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ตามผลการรับฟังความคิดเห็น โดยให้สำนักงานกิจการยุติธรรมในฐานะฝ่ายเลขานุการของ กพยช. รับข้อสังเกต

ในประเด็น...

ในประเด็นต่าง ๆ ของ กพยช. ไปปรับปรุงและนำเสนอตามขั้นตอนการเสนอกฎหมายต่อไป^๒

๓.๑.๕ งานวิจัย และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

(๑) การบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดย ██████████ วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓

(๒) ทะเบียนประวัติอาชญากรกับหลักสันนิษฐานว่าบุคคลเป็นผู้บริสุทธิ์ กรณีคดีไม่ถึงที่สุด โดย ██████████ วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๖

(๓) การพัฒนาทะเบียนประวัติอาชญากรรม ██████████ วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๕๘

(๔) การปฏิรูปทะเบียนประวัติอาชญากรกับแนวคิดการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด (Individualization) ██████████ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์^๓

(๕) การสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ : หลักการและข้อยกเว้นบางประการ ██████████ นักกฎหมายกฤษฎีกาปฏิบัติการ^๔

(๖) เอกสารคำสอน วิชาการทะเบียนประวัติอาชญากร ██████████ ภาควิชาวิทยาการตำรวจ กลุ่มงานวิชาการสืบสวนและสอบสวน กองบังคับการวิชาการ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ มกราคม ๒๕๕๑

๓.๑.๖ ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ ดช. ๐๐๓๒.๓๔/๒๖๑๘ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๓ เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย

(๒) หนังสือสำนักงานกิจการยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ ๐๙๑๑/๑๕๗๙ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๓ เรื่อง ข้อมูลร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ.

๓.๒ การรับฟังความเห็น

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้จัดการประชุมและเข้าร่วมการเสวนาเพื่อรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

/๓.๒.๑ การ...

^๒ หนังสือสำนักงานกิจการยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ ๐๙๑๑/๑๕๗๙ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๓ เรื่อง ข้อมูลร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ.

^๓ ที่มา: หนังสือเนื่องในโอกาสครบรอบ ๖๐ ปี ██████████

^๔ สืบค้นใน http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/info/item/dc:126202

^๕ สืบค้นใน <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act229.pdf>

๓.๒.๑ การเสวนา เรื่อง การปฏิรูปทะเบียนประวัติอาชญากร ครั้งที่ ๑ หัวข้อ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ผู้ถูกกล่าวหา”^๕ และครั้งที่ ๒ หัวข้อ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตด้วยสิทธิตามกฎหมาย”^๖ สรุปได้ว่า

(๑) การทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยมีปัญหาด้านการเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ทำให้ข้อมูลไม่ได้รับการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน ส่งผลให้ประชาชนต้องดำเนินการยื่นคำร้องและแสดงเอกสารหลักฐานทางคดีเพื่อขอลบ (คัดแยก) ประวัติด้วยตนเอง อันเป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานอื่นๆ จึงควรประสานความร่วมมือในการจัดทำฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและไม่ก่อให้เกิดภาระกับประชาชน เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในการสมัครงานและสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ

(๒) ตามหลักการในคดีอาญาที่ให้สันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocence) ผู้ต้องหาและจำเลยควรได้รับความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลนี้ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด การเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาในระหว่างที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดจึงไม่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว โดยผู้แทนกระทรวงยุติธรรมเห็นว่าประเทศไทยจำเป็นต้องมีกฎหมายกลางกำหนดหลักเกณฑ์ให้เกิดความสมดุลขึ้นในสังคม ซึ่งกระทรวงยุติธรรมอยู่ระหว่างดำเนินการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ.

(๓) ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ ที่กำหนดให้ทุกคนที่เป็นผู้ต้องหาต้องถูกนำเข้าสู่ระบบทะเบียนประวัติอาชญากร แต่การลบชื่อออกจากทะเบียนดังกล่าวโดยหลักทำได้กรณีเดียว คือ มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่าตายแล้ว ส่วนกรณีอื่นๆ เช่น พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง หรือสั่งยุติการดำเนินคดีอาญา ศาลสั่งยกฟ้องหรือไม่ประทับรับฟ้อง เป็นต้น ให้คณะกรรมการคัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือเหล่านั้นเสนอผู้บังคับบัญชากระทรวงทะเบียนประวัติอาชญากรเพื่อพิจารณาเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่ออนุมัติให้คัดแยกไว้เท่านั้น แต่ยังคงเก็บเพื่อใช้ประโยชน์โดยไม่สามารถทำลายได้ ดังนั้น จึงสมควรให้มีการแยกประเภทของทะเบียนประวัติอาชญากรสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งคดีอยู่ระหว่างพิจารณา และอีกประเภทสำหรับบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำ

/ความผิด...

^๕ สรุปสาระสำคัญจากงานเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ผู้ถูกกล่าวหา” เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ณ ห้องประชุม จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ วิทยากรประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้แทนกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สืบค้นใน https://www.law.tu.ac.th/summary_seminar_deletion_of_criminal_records/

^๖ งานเสวนา “ระบบทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทย” ในหัวข้อ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตด้วยสิทธิตามกฎหมาย” เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ เวลา ๐๘.๐๐-๑๒.๐๐ น. ณ ห้องศาลจำลอง มารุต บุณนาค (ห้อง ๒๑๑) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ สืบค้นใน <https://www.law.tu.ac.th/seminar-on-17-november-2020/>

ความผิดแล้ว เพื่อให้เป็นไปตามหลักการในคดีอาญาที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocence)^๗

(๔) การจัดการข้อมูลในระบบทะเบียนประวัติอาชญากรในต่างประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมัน และสิงคโปร์ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องทะเบียนประวัติอาชญากรไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติทั้งสิ้น แต่ในประเทศไทยกำหนดไว้ตามระเบียบภายในของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่งผลให้การบริหารจัดการข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน จึงควรมีการตรากฎหมายกลางในระดับพระราชบัญญัติเพื่อจัดการปัญหานี้อย่างเป็นระบบ^๘ ส่วนหน้าที่และอำนาจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงการเก็บประวัติอาชญากรเพื่อส่งให้หน่วยงานอื่น อีกทั้งกฎหมายที่จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนต้องเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ แต่ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือดังกล่าว อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งเป็นกฎหมายจัดระเบียบองค์กรตำรวจ ดังนั้น จึงเป็นเพียงระเบียบภายในที่ไม่มีฐานของกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ให้อำนาจในการจัดเก็บข้อมูล^๙ ไว้โดยตรง

(๕) การแจ้งผลคดีกลับมาที่กองทะเบียนประวัติอาชญากร โดยหลักการประชาชนไม่ต้องดำเนินการด้วยตนเอง แต่ที่ผ่านมาปรากฏว่า สถานีตำรวจท้องที่เจ้าของคดีไม่ได้แจ้งผลคดีกลับมาที่กองทะเบียนประวัติอาชญากร เนื่องจากคดีส่วนใหญ่ใช้เวลายาวนานหลายปีและพนักงานสอบสวน หัวหน้าสถานีตำรวจทั่วประเทศมีปริมาณงานมาก ส่งผลให้ข้อมูลประวัติอาชญากรไม่ได้รับการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันและเกิดภาระแก่ประชาชนที่ต้องดำเนินการขอแก้ไขประวัติด้วยตนเอง^{๑๐} ทั้งนี้ กระทรวงยุติธรรมโดยคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ. เพื่อให้เป็นกฎหมายกลางในการจัดการข้อมูลประวัติอาชญากรรม โดยมีหลักการว่ารัฐไม่ควรผลักภาระให้ประชาชนต้องไปร้องเรียนหรือดำเนินการใดๆ เพื่อให้ลบประวัติของตนออกจากฐานข้อมูล แต่ควรเป็นหน้าที่ของรัฐที่จัดเก็บข้อมูลและไม่เปิดเผยจนกว่าศาลจะพิพากษาว่าบุคคลนั้นกระทำความผิด การเปิดเผยจะเป็นช้อยกเว้นในบางกรณีซึ่งจำเป็น เช่น การเป็นกรรมการที่มีคุณสมบัติเฉพาะ การขอใบอนุญาตต่าง ๆ และไม่ควรเปิดเผยประวัติหากเป็นกรณีที่มีกฎหมายล้าंगมลทินแล้ว รวมถึงหากไม่มีกระทำความผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษมาแล้ว ๕ ปี^{๑๑}

(๖) คำว่า “อาชญากร” เป็นถ้อยคำที่ทำให้บุคคลถูกสังคมตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิดร้ายแรงและเป็นถ้อยคำเชิงลบ ซึ่งในบางคดีที่เป็นความผิดฐานประมาทหรือความผิดลหุโทษอันเป็นโทษที่ไม่ร้ายแรง ต้องถูกบันทึกชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรด้วย

/๓.๒.๒ การ...

^๗ [redacted] อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

^๘ [redacted] อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

^๙ [redacted] อาจารย์พิเศษและอดีตอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในฐานะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (กวด.) หัวหน้าคณะสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย

^{๑๐} [redacted] รองผู้บังคับบัญชาการกองทะเบียนประวัติอาชญากร ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

^{๑๑} [redacted] ผู้อำนวยการกองนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม

๓.๒.๒ การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือ คำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน เรื่อง ทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทย^{๑๒} สรุปได้ดังนี้

(๑) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายมหาชน^{๑๓} เห็นว่า สถิติคดีอาญาในรอบ ๑ ปี มีประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ คดี มีผู้ต้องหาประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ ราย ที่ถูกนำเข้าฐานข้อมูลประวัติอาชญากร แต่ละปี จนปัจจุบันมีจำนวน ๑๗ ล้านแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ ผู้มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากร มีประมาณ ๑๐ ล้านคน แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้รับโทษจำคุก ประมาณ ๓ ล้านคน กลุ่มที่ ๒ กลุ่มผู้ที่ไม่ได้จำคุก เช่น พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง ศาลยกฟ้อง ได้รับโทษปรับ รอการลงโทษ เป็นต้น ดังนั้น กลุ่มผู้กระทำความผิดและศาลมีคำพิพากษาแล้วจึงมีไม่ถึงร้อยละ ๓๐ ของทะเบียนประวัติอาชญากร แต่ทุกคนได้ชื่อว่าเป็นอาชญากร จึงมีข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเปลี่ยนทะเบียนประวัติอาชญากร เป็นทะเบียนผู้ต้องหายุติความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนทะเบียนประวัติอาชญากร สำหรับผู้ที่ศาลพิพากษาแล้วว่ามีความผิด ให้รับผิดชอบโดยกระทรวงยุติธรรม เมื่อทราบผลคดีแล้ว ให้กระทรวงยุติธรรมส่งข้อมูลมายังสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่ามีบุคคลใดบ้างที่เป็นอาชญากร โดยคำพิพากษา ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยไม่กระทบต่อวัตถุประสงค์และประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมแต่อย่างใด

(๒) ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ^{๑๔} ให้ข้อมูลสรุปว่า

(๒.๑) สถิติ ๑๐ ปี ย้อนหลังตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๖๓ มีผู้ถูกนำเข้าสู่ฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากร จำนวน ๘,๑๔๐,๗๑๙ ราย มีผลคดีถึงที่สุดแล้ว ๑,๗๗๓,๙๒๙ ราย โดยผู้ที่มีผลคดีและถูกคัดแยกข้อมูลตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว ๘๔๐,๗๙๔ ราย ดังนั้น จึงมีประวัติบุคคลที่ยังไม่มีผลคดี อีกจำนวนประมาณ ๕,๐๐๐,๐๐๐ ราย (ข้อมูล ณ วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๓)

(๒.๒) ประวัติที่มีผลคดีและผ่านการคัดแยกแล้วนั้น แบ่งเป็นประเภทที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง และศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดโดยศาลมิได้มีคำพิพากษาลงโทษถึงจำคุกหรือมีการเปลี่ยนโทษเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน คดีตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การแจ้งผลคดีกำหนดให้ดำเนินการทุกวันที่ ๕ ของเดือน และนำเข้าสู่การประชุมคณะกรรมการพิจารณาคัดแยก เดือนละ ๒ ครั้ง

/(๒.๓) กรณี ...

^{๑๒} การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน เรื่อง ทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วย กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวม ๖๐ คน

^{๑๓} [redacted] อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

^{๑๔} [redacted] รองผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๒.๓) กรณีข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรไม่เป็นปัจจุบันและส่งผลกระทบต่อประชาชนนั้น เกิดจากการดำเนินการคัดแยกประวัติล่าช้า เพราะยังไม่ทราบผลคดี ซึ่งควรจะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลผลคดีที่ศาลพิพากษาแล้วมาที่กองทะเบียนประวัติอาชญากรในทันที จึงจะสามารถปรับปรุงข้อมูลตามผลคดีได้อย่างรวดเร็ว

(๓) ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม^{๑๕} เห็นว่า ระบบทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิมนุษยชนกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาจำเป็นต้องคำนึงถึงผู้เสียหายและความหวาดกลัวของคนในชุมชนด้วย เนื่องจากศาลจำเป็นต้องใช้ข้อมูลประวัติอาชญากรเพื่อประกอบดุลพินิจในการลงโทษว่า บุคคลนั้นเป็นอาชญากรโดยนิจหรือไม่ ทั้งการกระทำผิดซ้ำ การเพิ่มโทษ การนับโทษต่อ การบวกโทษที่รอ เป็นต้น สำหรับปัญหาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลผลคดีกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ทำให้ข้อมูลประวัติอาชญากรไม่เป็นปัจจุบันนั้น โดยหลักสำนักงานศาลยุติธรรมไม่มีหน้าที่ส่งผลคดีให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม สำนักงานศาลยุติธรรมยินดีให้มีการแบ่งปันข้อมูลผ่านระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม (Court Integral Online Service: CIOS) ซึ่งสามารถตรวจสอบผลคดีได้ แต่ปัจจุบันยังจำกัดเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียในคดีเท่านั้น เนื่องจากตามหลักกฎหมายการขอหนังสือรับรองคำพิพากษาถึงที่สุดต้องดำเนินการโดยคู่ความในคดี ดังนั้น การแบ่งปันข้อมูลผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจะต้องมีกฎหมายเปิดช่องให้สามารถดำเนินการได้ด้วย ในเบื้องต้นจึงเห็นว่ายังมีปัญหาข้อกฎหมายบางประการที่ต้องมีการศึกษากันต่อไปว่าจะเชื่อมโยงและให้มีการเข้าถึงข้อมูลได้เพียงใด ซึ่งเห็นควรให้มีการปรึกษาหารือกันในระดับนโยบายต่อไป

(๔) ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม^{๑๖} เห็นว่า ปัญหาหลักที่นักโทษจำนวนมากพ้นโทษออกไปแล้วกลายเป็นผู้กระทำผิดซ้ำ คือไม่มีอาชีพเพราะมีประวัติอาชญากรติดตัวมาจากข้อมูลในจำนวน ๑๐๐ คนที่ถูกปล่อยตัวออกไปจะมี ๑๔ คนที่กลับเข้ามาในเรือนจำทันทีในปีแรก ร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ. ของกระทรวงยุติธรรม มีหลักการสำคัญว่าการเปิดเผยประวัติอาชญากรรมจะกระทำได้ตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เนื่องจากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่สมควรได้รับการคุ้มครอง และเพื่อประโยชน์ต่อผู้มีประวัติเคยกระทำความผิด ให้สามารถที่จะกลับเข้าไปใช้ชีวิตปกติในสังคม การจะเปิดเผยข้อมูลกำหนดได้ ๓ ลักษณะ คือ ๑) บุคคลผู้เป็นเจ้าของประวัติ ๒) หน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคุณสมบัติเพื่อแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง รวมถึงการขึ้นทะเบียนหรือขอรับใบอนุญาต เฉพาะกรณีศาลมีคำพิพากษาแล้วเท่านั้น ๓) การกำหนดประเภทความผิดร้ายแรงที่ต้องมีการเปิดเผยตลอด ส่วนกรณีห้ามมิให้มีการเปิดเผยประวัติอาชญากร ได้แก่ ๑) เจ้าของประวัติซึ่งได้รับการล้างมลทินตามกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทิน ๒) พ้นระยะเวลาห้าปีนับแต่พ้นโทษตามคำพิพากษา โดยมิได้กระทำความผิดใดขึ้นอีกในระหว่างระยะเวลานั้น และ ๓) ศาลมีคำพิพากษาในความผิดที่กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือความผิดอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ การไม่เปิดเผยประวัติอาชญากรรม

/ตามหมวดนี้...

^{๑๕} [Redacted] ผู้พิพากษาประจำสำนักงานศาลยุติธรรม

^{๑๖} [Redacted] ผู้อำนวยการกองนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

ตามหมวดนี้ ให้เจ้าของประวัติมีสิทธิปฏิเสธถึงการมีอยู่ของประวัติอาชญากรรมของตนได้โดยไม่มี
ความผิด

(๕) ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด^{๑๑๖} เห็นว่า หน้าที่และอำนาจของพนักงาน
อัยการในกระบวนการยุติธรรมกระแสดั้งเดิมอยู่ตรงกลางระหว่างพนักงานสอบสวนกับศาล
ซึ่งพนักงานอัยการจะฟ้องคดีต้องมีการสอบสวนโดยชอบ อีกทั้งการฟ้องคดีต้องมีตัวจำเลยเพื่อเป็น
หลักประกันว่า หากศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดจะต้องมีตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษตามคำพิพากษา
ดังนั้น การที่พนักงานสอบสวนจัดเก็บประวัติอาชญากรรมเพื่อรวบรวมข้อมูลในสำนวนการสอบสวน จึงเป็น
จุดเริ่มต้นที่สำคัญและจำเป็นในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากพนักงานอัยการต้องอาศัยข้อมูลเหล่านั้น
เพื่อฟ้องคดี ขอให้บอกโทษ นับโทษต่อ ทั้งนี้ การแก้ปัญหาทะเบียนประวัติอาชญากรรมในปัจจุบัน
ควรแบ่งเป็น ๒ ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น ควรแก้ไขปรับปรุงระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยแยกเป็น
ทะเบียนประวัติผู้ต้องหาและจำเลยที่คดีอยู่ระหว่างพิจารณาและทะเบียนประวัติของผู้ที่ศาล
มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว สำหรับผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิด เช่น ศาลพิพากษายกฟ้อง หรือพนักงานอัยการ
มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องนั้น ไม่ควรเป็นภาระของประชาชนในการดำเนินการขอปรับปรุงข้อมูลทะเบียน
ประวัติอาชญากรรมด้วยตนเอง ส่วนระยะยาว ควรมีการออกกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ สำหรับ
ปัญหาการเชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่อง
สำคัญ ซึ่งมีอุปสรรคหลายประการเนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้าง
แยกต่างหากจากกัน มีรูปแบบของระบบปฏิบัติการหลากหลาย ดังนั้น เห็นควรให้มีการปรับปรุงฐานข้อมูล
อย่างค่อยเป็นค่อยไปเป็นลำดับ เช่น จัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงาน (MOU) เป็นต้น

๓.๓ หลักการ แนวคิด กฎหมาย ระเบียบ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

๓.๓.๑ กฎหมายไทยและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้รับรองและ
คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลไว้ตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง
ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาชญากรรมมีสิทธิตามมาตรา ๒๙ วรรคสอง ที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า
ไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น
เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ และมาตรา ๓๒ บัญญัติให้บุคคลมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว
เกียรติยศ ชื่อเสียง การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพิกถอนที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ อีกทั้งมาตรา ๔๐
ได้รับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคล การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดย
อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ
การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือขจัดภยันตรายหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค
การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเพิกถอนที่จำเป็นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

นอกจากนี้ แนวนโยบายแห่งรัฐ ตามมาตรา ๖๘ บัญญัติให้รัฐพึง
จัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ
และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

/ (๒) พระราชบัญญัติ...

^{๑๑๖} [REDACTED] อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด

(๒) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมครองในส่วนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประวัติการกระทำความผิดของบุคคลที่ถูกจัดเก็บอยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรของกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยประวัติการกระทำความผิดและลายพิมพ์นิ้วมือของบุคคล ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมีลักษณะเป็นสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงต้องการจัดเก็บตามมาตรา ๒๓ และการเปิดเผยตามมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงพอที่เกี่ยวข้องและจำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็นและตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ นอกจากนี้ ตามมาตรา ๒๕ ประชาชนมีสิทธิขอตรวจดูข้อมูลในการจัดเก็บตามหลัก ที่เกี่ยวข้อง จำเป็น ตรงตามวัตถุประสงค์และปรับปรุงให้ทันสมัย

(๓) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ มีบทบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลหรือนิติบุคคลไม่ว่าจะเป็นกรณีของภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้และการขอความยินยอมต้องทำโดยชัดแจ้งเป็นหนังสือหรือทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไปด้วย และการขอความยินยอมนั้นต้องแยกส่วนออกจากข้อความอื่นอย่างชัดเจน มีแบบหรือข้อความที่เข้าถึงได้ง่ายและเข้าใจได้ รวมทั้งใช้ภาษาที่อ่านง่าย และไม่เป็นการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทั้งนี้ คณะกรรมการจะให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามแบบและข้อความที่คณะกรรมการประกาศกำหนดก็ได้

(๔) พระราชบัญญัติล้างมลทิน จำนวน ๘ ฉบับ ได้แก่ ๑) พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ.๑๓๐ พุทธศักราช ๒๔๗๕ ๒) พระราชบัญญัติล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีเกณฑ์แรงงานหรือทรัพย์สินในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ. ๒๔๘๙ ๓) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๔๘๙ ๔) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒ ๕) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ๖) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๓๐ ๗) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ และ ๘) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๕๐

(๕) ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ และ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ บทที่ ๑ ข้อ ๑ กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาในคดีอาญา การแจ้งผลคดีถึงที่สุดไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร และบทที่ ๔

ข้อ ๑.๑ - ๑.๑๙ หลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง แยกออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากร ข้อ ๒.๑ - ๒.๓ หลักเกณฑ์การอนุมัติให้ คัดแยกหรือทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและรายการประวัติอาชญากรตามที่คณะกรรมการ ได้พิจารณาคัดเลือกและเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่ออนุมัติ

๓.๓.๒ ตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน หลักการ และเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง

(๑) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) ข้อ ๑๑ (๑) ได้รับรองหลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocence) ไว้ว่าทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการ สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(๒) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ข้อ ๑๐ วรรคสาม ได้รับรองหลักการ ปฏิบัติต่อนักโทษโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม และข้อ ๑๔ วรรคสอง รับรองสิทธิของบุคคลซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญาในการได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะ พิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

(๓) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม ข้อ ๖ วรรคหนึ่ง รับรองสิทธิในการทำงาน ซึ่งรวมทั้งสิทธิของทุกคนในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพ โดยงานซึ่งตนเลือกหรือรับอย่างเสรี

(๔) มาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยการจำแนกประเภทอาชญากรรม เพื่อประโยชน์ทางสถิติ (International Classification of Crime for Statistical Purposes: ICCS) เป็นการรวบรวมการกระทำที่เป็น ‘อาชญากรรม’ ทุกลักษณะ นำมาจัดจำแนกประเภทและกำหนด รหัสกลางเพื่อให้ประเทศที่เป็นสมาชิกสหประชาชาติสามารถใช้อ้างอิงในการบันทึกและรายงานสถิติ ในรูปแบบที่สอดคล้องและเปรียบเทียบกันได้ครอบคลุมทุกประเภทอาชญากรรม จึงเรียกได้ว่าเป็น ภาษากลางในการจัดเก็บสถิติอาชญากรรม ให้เป็นมาตรฐานที่สามารถเปรียบเทียบได้ทั้งระดับในประเทศ และระหว่างประเทศ ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC)

(๕) ทฤษฎีตีตรา (Labeling Theory) คือ ปฏิบัติการของสังคมที่มีต่อ ผู้กระทำความผิด เป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดกลายเป็นผู้เบี่ยงเบน ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ การเบี่ยงเบนแบบปฐมภูมิ (Primary Deviance) และการเบี่ยงเบนแบบทุติยภูมิ (Secondary Deviance) เช่น ถูกสังคมต่อต้าน ประณามว่าผู้กระทำความผิดเป็นคนเลว ส่งผลให้ผู้กระทำความผิด รับรู้ว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน ซึ่งเป็นผลจากความกดดันของสังคมที่มีต่อผู้กระทำความผิด การตีตราส่งผลให้ บุคคลที่เคยทำผิดมาครั้งหนึ่งกลายเป็นคนที่สังคมไม่ยอมรับตลอดไป^{๑๘}

/๔. ความเห็น...

^{๑๘} ██████████ นักทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน อ้างถึงใน “อาชญากรกับทฤษฎี การประทับตรา” โดยกองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ http://br.correct.go.th/br_wp/?p=24

๔. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้พิจารณาข้อเท็จจริง บทบัญญัติของกฎหมายหลักสิทธิมนุษยชน คำพิพากษาศาลและคำวินิจฉัยคณะกรรมการ รวมทั้งความเห็นจากผู้แทนหน่วยงานของรัฐและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องแล้ว สรุปข้อมูลและข้อเท็จจริงเบื้องต้น รวมทั้งข้อพิจารณาได้ ดังนี้

๔.๑ การบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากร

๔.๑.๑ วัตถุประสงค์ของการทะเบียนประวัติอาชญากร

การทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งครอบคลุมถึงการบันทึกประวัติอาชญากร (Criminal record) จัดเก็บ และการบริหารจัดการข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลและสิ่งของในคดีอาญา เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ ได้แก่

(๑) เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม อันเป็นไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยเฉพาะการติดตามตัวผู้เคยกระทำความผิด การกระทำผิดซ้ำ การนำข้อมูลมาประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาเพิ่มโทษ บวกโทษที่รอ การพิจารณาโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดจนเป็นนิสัย

(๒) เพื่อฟื้นฟูแก้ไขและให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่กลับตัวสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) ที่มีแนวคิดว่าการลงโทษควรมีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดี เพื่อไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งพยายามที่จะช่วยให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม ซึ่งประเทศไทยต้องดำเนินการในฐานะรัฐภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ข้อ ๑๐ วรรคสาม ที่ยืนยันว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดต้องเป็นไปเพื่อฟื้นฟูแก้ไขให้บุคคลนั้นกลับเข้าสู่สังคมอย่างปกติ^{๑๙}

๔.๑.๒ กระบวนการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากร

(๑) การนำชื่อบุคคลเข้าสู่ทะเบียนประวัติอาชญากร

กระบวนการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรเริ่มต้น เมื่อมีการนำชื่อบุคคลเข้าสู่ทะเบียนประวัติอาชญากร ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ บทที่ ๑ การปฏิบัติเกี่ยวกับการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหา จำเลย ผู้ต้องกักขัง ผู้ถูกกักกัน ผู้รับการอบรม และศพ ซึ่งข้อ ๑ กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่จัดให้มีการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาคดีอาญาทุกประเภท เว้นแต่คดี

/ลหุโทษ...

^{๑๙} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ ๑๐

๓. ระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วย การประติบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการประติบัติให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย

ลหุโทษ คดีที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าลหุโทษ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยจรรยาทางบก รวมทั้งความผิดตามกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งได้เปรียบเทียบปรับแล้ว^{๒๐}

(๒) การแจ้งผลคดีเพื่อนำชื่อออกจากทะเบียนประวัติอาชญากร ตามข้อ ๑.๘ ของระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติฉบับดังกล่าว กำหนดให้หัวหน้าสถานีตำรวจแจ้งผลคดีถึงที่สุดส่งไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร ภายในวันที่ ๕ ของทุกเดือน สถานีตำรวจท้องที่จึงมีหน้าที่ในการแจ้งผลคดีถึงที่สุดมายังกองทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นประจำทุกเดือน

(๓) การคัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและรายการประวัติอาชญากรออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากร เป็นไปตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ บทที่ ๔ การคัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และรายการประวัติหรือบัญชีประวัติ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ ดังนี้

๑) ให้ผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากร แต่งตั้งคณะกรรมการ จำนวนอย่างน้อย ๓ คน ประธานกรรมการต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองผู้บังคับการ เพื่อทำหน้าที่พิจารณา คัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องทุกประเภทแยกออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากร ตามหลักเกณฑ์ ในข้อ ๑.๑ - ๑.๑๙ เช่น ข้อ ๑.๑ มีหลักฐานแน่ชัดว่าตายแล้ว เช่น ใบมรณบัตร ใบขึ้นสูตรพลิกศพ หรือแบบรับรองรายการทะเบียนคนตายจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร กรรมการปกครอง ข้อ ๑.๒ ผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย เป็นต้น

๒) เมื่อคณะกรรมการได้คัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องตามข้อ ๑ แล้ว ให้ทำบัญชีรายชื่อ อายุ วันที่มีประวัติครั้งสุดท้ายของบุคคลที่ถูกพิมพ์ลายนิ้วมือและมีชื่ออยู่ในรายการประวัติหรือบัญชีประวัติ เสนอผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากร เพื่อพิจารณาเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่ออนุมัติ ให้คัดแยกหรือทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องตามหลักเกณฑ์ ข้อ ๒.๑ - ๒.๓ กล่าวคือ ให้ทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องหากปรากฏว่ามีหลักฐานแน่ชัดว่าตายแล้วและที่ปรากฏภายหลังว่าไม่ใช่ผู้ต้องหา (จับผิดตัว) และให้คัดแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องตามหลักเกณฑ์ ข้อ ๑.๒ - ๑.๑๘ เช่น ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง คดีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง ศาลสั่งยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้อง ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดโดยศาลมิได้มีคำพิพากษาลงโทษถึงจำคุกหรือมีการเปลี่ยนโทษเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน คดีตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ความผิดที่ศาลพิพากษา

/ให้ลงโทษ...

^{๒๐} ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔

บทที่ ๑ การปฏิบัติเกี่ยวกับการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหา จำเลย ผู้ต้องกักขัง ผู้ถูกกักกัน ผู้รับการอบรม และศพ

ข้อ ๑ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่

๑.๑ จัดให้มีการพิมพ์ลายนิ้วมือ ดังนี้

๑.๑.๑ ผู้ต้องหา คดีอาญาทุกประเภท เว้นแต่คดีลหุโทษ คดีที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าลหุโทษ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยจรรยาทางบก รวมทั้งความผิดตามกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งได้เปรียบเทียบปรับแล้ว

ให้ลงโทษปรับสถานเดียว กรณีมาตรการพิเศษที่ส่งผลให้คดีอาญาระงับไป ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำทารุณกรรมในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ คดีเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ และมาตรา ๙๐ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และคดีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนแล้วมีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล เป็นต้น

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การบันทึกและจัดเก็บทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทยเป็นหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยเริ่มต้นเมื่อพนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาโดยบันทึกลายพิมพ์นิ้วมือไว้ตั้งแต่ชั้นสอบสวน ผู้ต้องหารายนั้นจะมีชื่อในทะเบียนประวัติอาชญากร แต่การคัดแยกหรือนำออกจากรฐานข้อมูลเป็นการพิจารณาโดยคณะกรรมการและเสนอผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นการเฉพาะรายเท่าที่ทราบผลคดีเพื่อพิจารณาเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติอนุมัติให้คัดแยกหรือทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องตามหลักเกณฑ์ โดยที่การทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือมีเพียงกรณีตายและจับผิดตัวเท่านั้น ส่วนกรณีอื่นๆ ให้ดำเนินการคัดแยก ทั้งนี้ การคัดแยกจะยังคงมีการจัดเก็บแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้ใช้ประโยชน์ในทางราชการ

ตามข้อมูลสถิติ ๑๐ ปี ย้อนหลังตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๖๓ มีผู้ถูกนำเข้าสู่ฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากร จำนวน ๘,๑๔๐,๗๑๙ ราย มีผลคดีถึงที่สุดแล้ว ๑,๗๗๓,๙๒๙ ราย โดยผู้ที่มีทั้งผลคดีและได้รับการถูกคัดแยกข้อมูลตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว จำนวน ๘๔๐,๗๙๔ ราย จึงมีข้อมูลประวัติที่ยังไม่มีผลคดีอีกจำนวน ๖,๓๖๖,๗๙๐ ราย หากพิจารณาสถิติเป็นรายปี พบว่าแต่ละปีมีข้อมูลประวัติถูกนำเข้าสู่ทะเบียนประวัติอาชญากร เฉลี่ยปีละ ๖๐๐,๐๐๐ - ๗๐๐,๐๐๐ ราย แต่ส่วนที่มีผลคดีและผ่านการคัดแยกประวัติแล้วมีจำนวน ๖๐,๐๐๐ - ๗๐,๐๐๐ ราย (ข้อมูล ณ วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๓)^{๒๑} ดังนั้น ประวัติที่มีผลคดีและถูกคัดแยกแล้วคิดเป็นร้อยละ ๑๐ ของประวัติที่ถูกนำเข้าทั้งหมด เห็นได้ว่ามีผู้ถูกนำเข้าสู่ฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรจำนวนมาก ในขณะที่ข้อมูลขาออกที่ถูกคัดแยกมีเพียงประมาณร้อยละ ๑๐ ของจำนวนประวัติที่ถูกนำเข้า ส่งผลให้แต่ละปีมีรายชื่อค้างสะสมจำนวนมาก เนื่องจากภายหลังถูกแจ้งข้อกล่าวหาหรือดำเนินคดีต่อศาล หากต่อมามีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด รวมทั้งคดียุติลงด้วยเหตุอื่น ๆ ตามที่ระเบียบกำหนด ข้อมูลผลคดีที่เปลี่ยนแปลงไปเหล่านั้นไม่ได้ถูกนำมาปรับแก้ไขในทะเบียนประวัติอาชญากรให้เป็นปัจจุบัน

๔.๒ สภาพปัญหาและผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนอันเกี่ยวเนื่องกับระบบการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากร

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้รับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลไว้ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งถือได้ว่า

/ประเทศ...

^{๒๑} [REDACTED] รองผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากร ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เรื่อง ทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ประเทศไทยมีหลักประกันด้านสิทธิมนุษยชนที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการบริหารจัดการ ทะเบียนประวัติอาชญากร พึ่งต้องเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ เหล่านั้น ประกอบกับ แผนระดับชาติ ได้แก่ แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖) และแผนแม่บท การบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๕) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาระบบ ทะเบียนประวัติอาชญากรของตำรวจและภาครัฐ การพัฒนาระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ให้มีมาตรการ ส่งเสริมหน่วยงานที่รับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน การพัฒนาระบบการติดตามผู้พ้นโทษให้กลับสู่สังคมได้อย่าง ปกติสุข ไม่ทำผิดซ้ำ ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีต่อสังคมในการให้โอกาสผู้พ้นโทษ โดยการพัฒนาและ แก้ไขกฎหมายเพื่อลดอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นจากการคุมประพฤติและผู้พ้นโทษที่มี ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำน้อย อีกทั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตาม หลักสิทธิมนุษยชน และพยายามดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้อง กับทะเบียนประวัติอาชญากรไปแล้วหลายฉบับ เช่น ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวล ระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ระเบียบ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗^{๒๒} และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบ การตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ (ฉบับล่าสุด) รวมถึงให้ความร่วมมือในการตรวจสอบและดำเนินการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สอดคล้องกับรายงานผล การพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในหลายกรณีมาโดยตลอด แต่ในทางปฏิบัติยังพบ สภาพปัญหาและผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนอันเนื่องมาจากการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากร ดังนี้

๔.๒.๑ บุคคลที่มีชื่อค้างอยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรถูกตีตราว่าเป็นผู้กระทำผิด

การบันทึกและการจัดเก็บข้อมูลบุคคลในระบบทะเบียนของกองทะเบียน ทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เริ่มขึ้นตั้งแต่การแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน โดยในระหว่างการดำเนินคดีในชั้นสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ ชั้นศาล ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานกว่าจะมี คำพิพากษาถึงที่สุด หรือหากผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ในชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ หรือ พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง หรือศาลยกฟ้อง แต่ข้อมูลประวัติการกระทำผิดของบุคคลนั้น ยังคงปรากฏอยู่ในสารบบประวัติอาชญากรของกองทะเบียนประวัติอาชญากร ส่งผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล หากมีการตรวจสอบประวัติ และนำข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหาไปใช้เป็นข้อเท็จจริง เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยบุคคลในกรณีที่มีกฎหมาย ระเบียบ กำหนดคุณสมบัติ โดยเฉพาะ การตรวจสอบประวัติบุคคลกรณีเข้ารับราชการหรือสมัครเข้าทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ การเดินทางไปต่างประเทศ การรับรองประวัติและใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาตรวจลงตราอนุญาต

ในหนังสือ...

^{๒๒} การพิจารณาแก้ไขระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๔ ในครั้งนี้ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีสาเหตุหลักมาจากคำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขา สังคมฯ ได้วินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ร้องซึ่งเป็นเยาวชน ซึ่งถูกจัดเก็บข้อมูลในฐานะเป็นอาชญากรเพื่อประกอบการพิจารณาบรรจุ เข้ารับราชการ โดยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคมฯ มีมติให้ลบข้อมูลดังกล่าวออกจากทะเบียน ประวัติอาชญากร เนื่องจากไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ และ ประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

sk

ในหนังสือเดินทางไปศึกษาหรือขอมิถินที่อยู่หรือทำงานในต่างประเทศ หรือเพื่อประกอบการขออนุญาตต่าง ๆ ตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ ซึ่งตามรายงานผลการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือที่ไม่ใช้งาน ผู้ต้องหา (ไม่เกี่ยวกับคดี) ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๐ - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๐^{๒๓} พบข้อมูลที่มีการขอ ตรวจสอบประวัติอาชญากรเพื่อการขออนุญาตและสมัครงาน จำนวน ๑,๘๙๐,๓๓๕ ราย ผลการตรวจสอบ พบประวัติการกระทำความผิด จำนวน ๕๓๑,๙๒๐ ราย

ตามหลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocence) ที่ได้รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๑๑ (๑)^{๒๔} และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ข้อ ๑๔ วรรคสอง^{๒๕} รวมถึงรัฐธรรมนูญของหลายประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐอิตาลี แคนาดา หรือในบางประเทศแม้ไม่ได้รับรองหลักการดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายโดยชัดแจ้ง แต่รับรองไว้โดยผลของคำพิพากษา เช่น สหรัฐอเมริกา^{๒๖} หรือสมาพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี้ ดังนั้น สิทธิที่ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ครอบคลุมแต่ที่ยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดจะปฏิบัติกับผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยเสมือนผู้กระทำความผิดมิได้

เมื่อพิจารณาสภาพปัญหาทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทย ปรากฏว่า ระหว่างการดำเนินคดีมีการนำประวัติอาชญากรของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยไปใช้เป็นข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการวินิจฉัยบุคคลในกรณีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคล หรือตรวจสอบความประพฤติ^{๒๗} ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและขัดแย้งกับหลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocence) แต่อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาสำคัญไม่ได้อยู่ที่กระบวนการจัดเก็บประวัติอาชญากรตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินคดี แต่เกิดจากการนำข้อมูลที่ดียังไม่ถึงที่สุดเหล่านั้น มารับฟังเป็นข้อเท็จจริงประกอบในกระบวนการออกคำสั่งต่าง ๆ อันมีผลเป็นการจำกัดสิทธิโดยไม่ได้คำนึงถึงหลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์

/นอกจากนี้...

^{๒๓} [REDACTED] วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓ การบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. หน้า ๑๖๘

^{๒๔} ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ ๑๑ (๑)

“บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีความผิดอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายโดยกระบวนการที่เปิดเผย และผู้นั้นได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นต่อการต่อสู้คดี”

^{๒๕} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR)

ข้อ ๑๔

๒. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

^{๒๖} ในคดี Coffin v. United States สรุปได้ว่า “...หลัก Presumption of Innocence เป็นกฎหมายโดยปราศจากข้อสงสัย ชัดเจนในตัวมันเอง เป็นหลักการพื้นฐานและหลักดังกล่าวแทรกซึมอยู่ในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายอาญา...”

^{๒๗} เช่น คำวินิจฉัยสั่งการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ ๘๑๘/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕ เรื่องการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู

นอกจากนี้ ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ บทที่ ๑ การปฏิบัติเกี่ยวกับการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหา จำเลย ผู้ต้องกักขัง ผู้ถูกกักกัน ผู้รับการอบรม และศพ ข้อ ๑ กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่จัดให้มีการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาคดีอาญาทุกประเภท แต่การลบหรือทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือออกจากทะเบียนประวัติอาชญากร กระทำได้ ๒ กรณี คือ ๑) มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่าตายแล้ว ๒) ปรากฏภายหลังว่าไม่ใช่ผู้ต้องหา (จับผิดตัว) หากต่อมาผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง ยอมความ พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องหรือสั่งยุติการดำเนินคดีอาญา ศาลสั่งยกฟ้องหรือไม่ประทับรับฟ้อง มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง มีกฎหมายภายหลังยกเลิกความผิด มีกฎหมายยกเว้นโทษ มีการรื้อฟื้นการพิจารณาคดีใหม่และพิพากษาว่าบุคคลนั้นไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งถือได้ว่าบุคคลเหล่านี้คือผู้บริสุทธิ์ แต่ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๑.๒ - ๑.๙ กำหนดให้คณะกรรมการคัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือเหล่านั้นเสนอผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากร พิจารณาเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่ออนุมัติให้คัดแยกไว้เท่านั้น โดยยังจัดเก็บเพื่อใช้ประโยชน์ ไม่สามารถทำลายหรือขอลบชื่อออกจากทะเบียนประวัติอาชญากรได้ อีกทั้งปรากฏว่ากองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ได้แบ่งแยกกลุ่มบุคคลที่มีสาระสำคัญแตกต่างกัน แต่รวมกลุ่มบุคคลที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาไว้ในฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรทั้งหมด ดังนั้น การดำเนินการดังกล่าวตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติฯ จึงไม่สอดคล้องกับหลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocence) อีกทั้งการรวมกลุ่มบุคคลที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาไว้ในฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรทั้งหมด โดยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งแยกกลุ่มบุคคลที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันไว้อย่างชัดเจน ย่อมขัดต่อหลักความเสมอภาค อันเป็นหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกติการะหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม

ดังนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงเห็นควรเสนอแนะให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดำเนินการแก้ไขระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อแยกประเภทของทะเบียนประวัติสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งคดีอยู่ระหว่างพิจารณา และอีกประเภทสำหรับบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิด โดยไม่เปิดเผยประวัติของผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งคดีอยู่ระหว่างพิจารณาจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเคยพิจารณาและมีข้อเสนอแนะในประเด็นทำนองเดียวกันนี้ไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว ตามรายงานผลการพิจารณา ที่ ๖๕๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕ ดังกล่าวใน ๓.๑ (๔)

๔.๒.๒ ฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรไม่เป็นปัจจุบัน สร้างภาระแก่ประชาชนในการดำเนินการขอคัดแยกหรือขอลบข้อมูลประวัติด้วยตนเอง

ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑.๘ ซึ่งกำหนดว่า เมื่อคดีถึงที่สุดให้หัวหน้าสถานีตำรวจแจ้งผลคดีถึงที่สุดส่งไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร ภายในวันที่ ๕ ของทุกเดือน จึงเป็นหน้าที่ของสถานีตำรวจท้องที่ในการแจ้งผลคดีถึงที่สุดมายังกองทะเบียนประวัติอาชญากร

เป็นประจำทุกเดือน แต่คดีส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาหลายปี และสถานีตำรวจท้องที่มีปริมาณงานมาก จึงไม่ได้ติดตามผลคดีอย่างใกล้ชิด อีกทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องมีหลายหน่วยงาน ทั้งสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม และกระทรวงยุติธรรม ซึ่งไม่ได้เชื่อมโยงส่งต่อข้อมูลผลคดีผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างสถานีตำรวจท้องที่และกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้ หน่วยงานดังกล่าวไม่ได้มีหน้าที่ส่งข้อมูลให้แก่กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เนื่องจากไม่ได้อยู่ภายใต้ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นเพียงกฎหมายลำดับรองที่บังคับใช้ภายในหน่วยงานสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติเท่านั้น จึงถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการประสานข้อมูลเกี่ยวกับผลคดีจากแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรไม่ได้รับการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน และมีจำนวนคงค้างสะสมที่ไม่ได้รับการคัดแยกหรือทำลายตามหลักเกณฑ์จำนวนมาก เป็นเหตุให้เจ้าของข้อมูลที่ได้รับผลกระทบจากประวัติอาชญากรที่ไม่เป็นปัจจุบัน ถูกปฏิเสธการรับเข้าทำงานหรือถูกจำกัดสิทธิตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด หากต้องการคัดแยกข้อมูลจากทะเบียนประวัติอาชญากร เช่น ศาลพิพากษายกฟ้อง หรือผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้ว เป็นต้น จะต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอลบหรือคัดแยกประวัติอาชญากรของตนเองออกจากฐานข้อมูลกองทะเบียนประวัติอาชญากร โดยต้องนำหลักฐานทางคดีไปแจ้งที่สถานีตำรวจเจ้าของคดีซึ่งอาจอยู่ห่างไกล อันเป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น ทั้งที่รัฐควรจัดการปัญหาดังกล่าวโดยวิธีทางบริหาร จึงไม่สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐที่พึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินควร ตามนัยมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้พิจารณาตรวจสอบเรื่องร้องเรียนลักษณะนี้ในหลายกรณี ดังปรากฏตามข้อ ๓.๑.๑ (๓) แล้วเห็นว่า แม้ผู้ร้องจะได้รับการแก้ไขปัญหาโดยได้รับการคัดแยกประวัติออกจากสารบบทะเบียนประวัติอาชญากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเรียบร้อยแล้วภายหลังจากที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ตาม สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรที่จะกวดขัน กำชับ และเร่งรัดเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาให้มีความรวดเร็วต่อไป เพื่อมิให้เป็นภาระแก่ประชาชนในการดำเนินการขอคัดแยกหรือขอลบข้อมูลประวัติด้วยตนเอง

๔.๒.๓ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในทะเบียนประวัติอาชญากรส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพของประชาชน

บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้รับรองและคุ้มครองไว้ในมาตรา ๓๒ และมาตรา ๔๐ อีกทั้งมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ มีสิทธิในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพโดยงานซึ่งตนเลือกหรือรับอย่างเสรี^{๒๔} การที่หน่วยงานของรัฐและเอกชนนำข้อมูลประวัติอาชญากรมาใช้เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติในการทำงานหรือใช้

/ประกอบ...

^{๒๔} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ข้อ ๖ วรรคหนึ่ง รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิในการทำงาน ซึ่งรวมทั้งสิทธิของทุกคนในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพโดยงานซึ่งตนเลือกหรือรับอย่างเสรี และจะดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมในการปกป้องสิทธินี้

ประกอบการพิจารณารับเข้าทำงานนั้น อาจกระทบต่อสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล และเสรีภาพในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ แต่บทบัญญัติดังกล่าวของรัฐธรรมนูญและกฎหมายภายในประเทศ รวมทั้งหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม ไม่ได้กำหนดให้ความแตกต่างในเรื่องประวัติการกระทำความผิดคดีอาญาหรือประวัติอาชญากรเป็นเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติ แต่พบว่าในบางประเทศมีการกำหนดให้ประวัติอาชญากรบางประเภทถือเป็นเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติ เช่น

๑) ประเทศแคนาดามีกฎหมายสิทธิมนุษยชนสหพันธรัฐ (Federal Human Rights Act) วางหลักว่า "เหตุแห่งการเลือกปฏิบัติตามกฎหมาย ได้แก่ เชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว ฯลฯ รวมทั้งการลงโทษในความผิดอาญาที่ได้รับการพิจารณาให้ระงับการบันทึกประวัติอาชญากร (record suspension) หรือโทษที่ได้รับการอภัยโทษแล้ว (pardoned conviction)^{๒๙} ด้วย

๒) ประเทศออสเตรเลีย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนออสเตรเลียได้วางหลักในเรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติให้มีความหมายครอบคลุมการปฏิบัติที่แตกต่าง (distinction) หรือการกีดกันสิทธิใด ๆ บนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ศาสนา ความเห็นทางการเมือง และสังคมดั้งเดิม ซึ่งส่งผลขัดขวางต่อความเท่าเทียมกันในโอกาส หรือการปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงานหรืออาชีพ โดยกำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนออสเตรเลีย^{๓๐} ที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนออสเตรเลีย^{๓๑} ให้ประวัติอาชญากรที่ไม่เกี่ยวข้อง (irrelevant criminal record) ถือเป็นเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ดังนั้น กฎหมายระดับรัฐบาลกลางของ

/ประเทศ...

^{๒๙} Canadian Human Rights Act, RSC 1985

Section 3 (1) For all purposes of this Act, the prohibited grounds of discrimination are race, national or ethnic origin, colour, religion, age, sex, sexual orientation, gender identity or expression, marital status, family status, genetic characteristics, disability and conviction for an offence for which a pardon has been granted or in respect of which a record suspension has been ordered.

Section 25 In this Act, conviction for an offence for which a pardon has been granted or in respect of which a record suspension has been ordered means a conviction of an individual for an offence in respect of which a pardon has been granted under Her Majesty's royal prerogative of mercy or under section 748 of the Criminal Code or a record suspension has been ordered under the Criminal Records Act, that has not been revoked or ceased to have effect; (état de personne graciée)

^{๓๐} Australian Human Rights Commission Regulations 2019

Part 2-Declared discrimination

6. Other distinctions, exclusions or preferences that constitute discrimination

For the purposes of subparagraph (b)(ii) of the definition of discrimination in subsection 3 (1) of the Act, the following are declared to constitute discrimination for the purposes of the Act:

(a) any distinction, exclusion or preference made on the ground of:

...

(iii) an irrelevant criminal record; or...

^{๓๑} Australian Human Rights Commission Act 1986 (AHRC Act). Section 3 (1).

ประเทศออสเตรเลียจึงมีหลักการห้ามเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องประวัติอาชญากรไว้ โดยเฉพาะในการจ้างแรงงานหรือการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตาม กฎหมายสิทธิมนุษยชนในระดับรัฐบาลกลางของประเทศออสเตรเลียได้กำหนดข้อยกเว้นทั่วไปสำหรับการเลือกปฏิบัติในการจ้างแรงงาน เรียกว่า คุณสมบัติอันเป็นสาระสำคัญสำหรับงานนั้น (inherent requirement exception) กล่าวคือ หากผู้สมัครงานหรือลูกจ้างมีประวัติอาชญากรที่ส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเงื่อนไขอันเป็นสาระสำคัญและจำเป็นของงานนั้น นายจ้างสามารถนำไปจจัยเกี่ยวกับประวัติอาชญากรดังกล่าว มาปฏิบัติต่อผู้สมัครงานหรือลูกจ้างรายนั้น ให้แตกต่างกันไปได้โดยไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

สำหรับในประเทศไทย การนำข้อมูลประวัติอาชญากรมาใช้เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติในการทำงานหรือใช้ประกอบการพิจารณารับเข้าทำงานในภาครัฐและภาคเอกชนจำแนกได้เป็น ๒ กรณี ดังนี้

๑) การพิจารณาเข้ารับราชการหรือการทำงานภาครัฐ มีการกำหนดคุณสมบัติไว้อย่างชัดเจนตามกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๖ ข. (๗) กำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเข้ารับราชการพลเรือนไว้ว่า ไม่เคยเป็นผู้ต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเพราะกระทำความผิดทางอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ โดยต้องเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาให้จำคุกจริงเท่านั้น ไม่ใช้การรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ แต่ก็อาจเข้ากรณีตามมาตรา ๓๖ ข. (๔) ที่กำหนดว่า เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคม ซึ่งไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่ามีขอบเขตอย่างไร และอาจมีการนำมาใช้พิจารณาประกอบการปฏิเสธได้ ทั้งนี้ สำนักงาน ก.พ. เคยตอบข้อหารือของกรมการจัดหางาน ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร ๑๐๑๑/ล ๑๕ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๖ สรุปได้ว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของส่วนราชการที่จะต้องพิจารณา โดย ก.พ. เคยวางแนวทางไว้ว่า จะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงตามพฤติการณ์ของแต่ละกรณีเป็นเรื่อง ๆ ไป โดยคำนึงถึงเกียรติของข้าราชการ ความรังเกียจของสังคม และตำแหน่งหน้าที่การงาน อย่างไรก็ตาม ก.พ. ได้กำหนดข้อยกเว้นเพื่อให้ผู้มีลักษณะต้องห้ามมีโอกาสได้รับการพิจารณาให้เข้ารับราชการโดยยกเว้นลักษณะต้องห้ามดังกล่าวได้โดยผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามทั้งสองประการข้างต้นสามารถยื่นคำขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามได้ตามระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้าม เป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๒^{๓๒} ดังนั้น ผู้มีประวัติอาชญากรจึงยังคงมีโอกาสได้รับการพิจารณาให้เข้ารับราชการได้ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เคยพิจารณาและมีข้อเสนอแนะในเรื่องลักษณะเดียวกันนี้ ตามรายงานผลการพิจารณา ที่ ๔๓/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๕ เห็นว่าการกำหนดให้ผู้ที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามในการเข้ารับราชการตามกฎหมายหรือระเบียบ โดยได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ด้วยว่าผู้ที่มีลักษณะ

/ต้องห้าม...

^{๓๒} ระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๒

ข้อ ๓ ผู้ซึ่งจะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง ข. (๔) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) และเป็นกรณีที่ ก.พ. อาจพิจารณาขอยกเว้นให้เข้ารับราชการได้ตามมาตรา ๓๖ วรรคสอง ถ้าประสงค์จะขอให้ ก.พ. พิจารณาขอยกเว้นเพื่อเข้ารับราชการ ให้ยื่นคำขอตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้

ต้องห้ามดังกล่าวสามารถยื่นขอยกเว้นเพื่อให้เข้ารับราชการได้นั้น ไม่ถือเป็นการกระทำอันเป็นการกระทบต่อสิทธิในการเข้ารับราชการแต่อย่างใด และควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสามารถสมัครสอบแข่งขันเข้าเป็นข้าราชการเจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทอื่น รวมถึงพนักงานรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ด้วยเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับตัวเป็นคนดีเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

๒) การพิจารณารับเข้าทำงานในภาคเอกชน โดยทั่วไปแล้วยังไม่มีกฎหมายที่วางหลักการห้ามเลือกปฏิบัติในการจ้างงานด้วยเหตุแห่งประวัติอาชญากร จึงขึ้นอยู่กับข้อกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและนโยบายการจ้างงานของนายจ้างซึ่งแต่ละแห่งอาจกำหนดแตกต่างกันไป โดยเป็นการพิจารณาเป็นรายกรณี เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับตำแหน่งงาน นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ตรวจสอบพบว่า การที่เจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมในการเปิดเผยข้อมูลประวัติอาชญากรเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาเข้ารับราชการหรือรับเข้าทำงานในหลายกรณี มีการกำหนดในใบสมัครว่าผู้สมัครต้องให้ความยินยอมในการเปิดเผยข้อมูลประวัติอาชญากรเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติ ซึ่งผู้สมัครงานไม่มีทางเลือกในการให้ความยินยอมโดยอิสระ ทั้งนี้ หลักการให้ความยินยอมโดยอิสระนี้ปรากฏอยู่ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation: GDPR) ซึ่งกำหนดให้ “ความยินยอม” (consent) จากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องเป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ ความยินยอมต้องเกิดขึ้นโดยอิสระ (freely given) หมายถึง เจ้าของข้อมูลมีทางเลือกในการตัดสินใจว่าจะให้หรือไม่ให้ข้อมูลส่วนใดบ้าง และการไม่ให้ความยินยอมในส่วนนั้นต้องไม่ทำให้เกิดผลเสียแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้น การที่ผู้สมัครงานต้องให้ความยินยอมในการเปิดเผยข้อมูลประวัติอาชญากรเพื่อให้ผู้รับสมัครใช้ตรวจสอบคุณสมบัติหรือพิจารณารับเข้าทำงาน ย่อมเห็นได้ว่าเป็นการให้ความยินยอมโดยปราศจากทางเลือกในการตัดสินใจและอยู่ภายใต้อำนาจกดดันหรืออยู่ในสถานะความไม่สมดุลเชิงอำนาจต่อรอง (imbalance) จึงไม่ใช่การให้ความยินยอมโดยอิสระ แต่หลักการให้ความยินยอมโดยอิสระไม่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ รวมทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ แต่อย่างใด อีกทั้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประวัติการกระทำผิดของบุคคลที่ถูกจัดเก็บอยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรของกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประกอบด้วยประวัติการกระทำผิดและลายพิมพ์นิ้วมือของบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล จึงเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติพึงต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในมาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ประกอบกับมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงเท่าที่เกี่ยวข้อและจำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้นและยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็นและตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ

จากกรณีดังกล่าว เห็นได้ว่ากองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน้าที่เก็บข้อมูล เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเท่านั้น การจัดเก็บเพื่อวัตถุประสงค์อื่นหรือจัดเก็บข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบัน

/ถือเป็น...

ถือเป็นการจัดเก็บข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง และหากมีการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันเหล่านั้นไม่ว่าจะด้วยความยินยอมของเจ้าของข้อมูลเอง หรือกองทะเบียนประวัติอาชญากรเห็นว่าเป็นหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลตามระเบียบเพื่อประกอบการพิจารณารับสมัครงานไม่ว่าต่อหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนก็ตาม ย่อมกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล เสรีภาพในการประกอบอาชีพของประชาชนอย่างมาก เพราะเมื่อนายจ้างทราบว่ามีประวัติอาชญากรอยู่แม้ยังไม่ทราบผลคดีถึงที่สุดก็ส่งผลกระทบต่อทัศนคติและการตีตราของนายจ้างและคนรอบข้างในทางลบ เป็นเหตุให้สูญเสียโอกาสที่จะมีงานทำ ทั้งที่เมื่อผลคดีถึงที่สุดอาจเป็นผู้บริสุทธิ์

ส่วนในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าบุคคลซึ่งเป็นจำเลยนั้นกระทำความผิดจริง บุคคลนั้นจะถูกบันทึกอยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรตลอดไปจนกว่าจะถึงแก่ความตาย แม้พ้นโทษมาเป็นระยะเวลาหลายสิบปีหรือการกระทำผิดเล็กน้อยด้วยรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือเป็นความผิดที่กระทำโดยประมาท ซึ่งศาลพิพากษาให้รอการลงโทษก็ตาม หากคดีถึงที่สุดและมีประวัติเป็นอาชญากรแล้วก็ทำให้ไม่ได้รับโอกาสที่จะแก้ไขกลับตัว ตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) ให้กลับคืนสู่สังคมได้ตามปกติ ทั้งที่เป็นภาระผูกพันของประเทศไทยที่ต้องดำเนินการในฐานะรัฐภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ข้อ ๑๐ วรรคสาม ที่ยืนยันว่าการลงโทษผู้กระทำผิดต้องเป็นไปเพื่อฟื้นฟูแก้ไขให้บุคคลนั้นกลับเข้าสู่สังคมอย่างปกติ^{๓๓} ด้วยเหตุดังกล่าว รัฐจึงจำเป็นต้องชั่งน้ำหนักระหว่างการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอันเป็นหน้าที่ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองกับการให้ความคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบอาชีพและการให้โอกาสผู้พ้นโทษได้กลับเข้าสู่สังคมเพื่อดำเนินชีวิตต่อไปอันเป็นกรณีของสิทธิมนุษยชน ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาถึงประสิทธิภาพของระบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดก่อนออกมาจากเรือนจำของกรมราชทัณฑ์เป็นสำคัญ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาทะเบียนประวัติอาชญากรส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพของประชาชน จึงสมควรให้มีกฎหมายกลางว่าด้วยทะเบียนประวัติอาชญากรเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

๔.๒.๔ การขาดความเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในระบบการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากร

จากข้อมูลกรณีร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พบว่ายังคงมีผู้ได้รับผลกระทบจากการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรอย่างต่อเนื่อง เช่น กรณีตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ ๔๘๙-๔๙๑/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีข้อเสนอแนะต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่า ควรพิจารณาทบทวนแก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ บทที่ ๔ ข้อ ๑.๑๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจ ไม่เกี่ยวกับคดี

/ลักษณะ...

^{๓๓} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ ๑๐

๓. ระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วย การประติบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องได้รับการจำแนกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการประติบัติให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย

๒/๒๐

ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในกรณีที่ต้องคัดเลือก แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องแยกออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากร ให้ครอบคลุมถึงการรอกการลงโทษด้วย เนื่องจากเป็นกรณีที่จำเลยถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด แต่ไม่ได้รับโทษจำคุกจริง โดยคำนึงถึงเหตุต่าง ๆ อันควรปรานีแล้ว ทั้งยังมุ่งหมายที่จะให้โอกาสจำเลย ได้กลับตัวเช่นเดียวกับกรณีการรอกการกำหนดโทษ หน่วยงานของรัฐจึงควรปฏิบัติต่อบุคคลที่มี สาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกันตามหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า แม้มีการแก้ไขระเบียบ สำนักงานตำรวจแห่งชาติฯ มาแล้วหลายฉบับ รวมทั้งหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าวข้างต้น ยังไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของข้อมูลในทะเบียนประวัติอาชญากรได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันมีสาเหตุจากการที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมาย ในระดับพระราชบัญญัติว่าด้วยการทะเบียนประวัติอาชญากรโดยเฉพาะ และระเบียบสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับต่างๆ เป็นเพียงระเบียบภายในหน่วยงานหรืออนุบัญญัติ ที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ออกระเบียบไว้ในเรื่องการพิมพ์ลายนิ้วมือและการขอตรวจสอบ รวมถึงหลักเกณฑ์ว่าด้วยการ คัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและรายการประวัติหรือบัญชีประวัติ โดยมีกองทะเบียน ประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานเดียวที่รับผิดชอบภายใต้ระเบียบดังกล่าว จึงขาดความเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม อาทิสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงาน ศาลยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม รวมถึงอีกหลายหน่วยงานที่ทำหน้าที่ ด้านการสอบสวนกรณีความผิดทางอาญา เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ คณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีการใช้และได้รับประโยชน์จากทะเบียนประวัติ อาชญากร อีกทั้งข้อมูลประวัติบุคคลจะถูกจัดเก็บอยู่ในฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานแยกต่างหากจาก กัน ทำให้ข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรขาดความครบถ้วน การขอข้อมูลจากหน่วยงานอื่น ๆ อาจกระทำ ได้ในลักษณะความตกลง (Memorandum of Understanding: MOU) ซึ่งไม่มีสภาพบังคับให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องส่งข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรมายังหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบ

ดังนั้น การมีกฎหมายกลางในระดับพระราชบัญญัติเพื่อใช้บังคับ ในการจัดระเบียบข้อมูลประวัติอาชญากรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การบริหารจัดการทะเบียน ประวัติอาชญากรมีมาตรฐานในการปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเป็นศูนย์กลางข้อมูล ที่มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน รวมทั้งเป็นหลักประกันแก่เจ้าของข้อมูลได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านั้น จะถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบและจะถูกนำไปใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ตามความจำเป็น อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเจ้าของข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการ คุ้มครองสังคมและการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับมาใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติเช่นเดียวกับ บุคคลทั่วไป

๔.๒.๕ ผู้ได้รับประโยชน์ตามผลของกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทิน นิรโทษกรรม และอภัยโทษ ยังคงมีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากร

/(๑) กรณี...

๒/๒๐

(๑) กรณีการล้างมลทิน

ประเทศไทยมีกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทินมาแล้ว ๘ ฉบับ ใช้บังคับแก่ผู้ต้องโทษในความผิดต่าง ๆ ที่พ้นโทษไปแล้ว รวมถึงผู้ที่เคยถูกลงโทษทางวินัย โดยมีผลทางกฎหมายให้บรรดาผู้ที่เคยรับโทษทางวินัย ผู้ที่เคยถูกสั่งลงโทษให้ออกจากราชการ และผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับโทษทางวินัยหรือได้รับโทษจำคุกหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ทำให้บุคคลดังกล่าวไม่มีมลทินติดตัวต่อไปเท่านั้น แต่ไม่มีผลลบล้างการกระทำที่เป็นความผิดที่ได้กระทำไปแล้ว กล่าวคือ การกระทำความผิดกับการลงโทษถือเป็นคนละกรณี ดังมีคำพิพากษาและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการต่าง ๆ ยืนยันหลักการดังกล่าวหลายกรณี^{๓๔}

ส่วนการลงรายการในทะเบียนประวัติอาชญากรนั้น เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษแล้วจะมีการบันทึกผลของคำพิพากษาดังกล่าวไว้ แต่ในกรณีที่มีกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทินในวโรกาสต่าง ๆ ซึ่งมีผลให้ถือว่า ผู้ต้องโทษที่อยู่ในเกณฑ์ตามกฎหมายดังกล่าวมิได้เคยถูกลงโทษในความผิดนั้น ๆ แต่จะไม่มีกรบันทึกการล้างมลทินโทษไว้ในทะเบียนประวัติอาชญากรด้วย และยังคงมีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากร ที่ผ่านมาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีความเห็นตามรายงานผลการพิจารณาที่ ๖๕๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕ ในกรณีร้องเรียนเกี่ยวกับบุคคลผู้ได้รับประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทิน แต่ยังคงมีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรสรุปได้ ว่าการล้างมลทิน แม้ไม่อยู่ในเงื่อนไขที่จะทำลายหรือคัดแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือได้ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติฯ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน แต่เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ในระยะแรกควรให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บันทึกข้อมูลการล้างมลทินโทษไว้ในทะเบียนประวัติอาชญากรของบุคคลที่ได้รับประโยชน์จากกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทิน เพื่อให้นายจ้างหรือผู้นำข้อมูลไปใช้มีความเข้าใจที่ถูกต้องประกอบการใช้ดุลพินิจ และให้เป็นมาตรฐานเดียวกันกับการลงรายการประวัติของข้าราชการพลเรือนในลักษณะการบันทึกหมายเหตุไว้ในประวัติการทำงานแต่มิได้ลบข้อความเดิมว่าเคยกระทำความผิด^{๓๕} ทั้งนี้ ในระยะยาวควรพิจารณาเงื่อนไขการไม่เปิดเผยประวัติอาชญากรของเจ้าของประวัติที่ได้รับ การล้างมลทินตามกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทินด้วย ซึ่งควรบัญญัติไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลประวัติอาชญากรสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) ต่อไป อย่างไรก็ตาม จากการพิจารณากฎหมายล้างมลทินของประเทศไทยนั้น มีลักษณะครอบคลุมการกระทำความผิดต่าง ๆ หลายประเภท โดยพระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับ จะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องกระทำความผิดและพ้นจากโทษหรือรับโทษหรือรับทัณฑ์แล้วทั้งหมดหรือแต่บางส่วนภายในช่วงระยะเวลาที่พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนั้นกำหนด เช่น พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา

/พ.ศ. ๒๕๕๐...

^{๓๔} เช่น คำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๙๔/๒๕๓๙

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๗๒/๒๕๔๖

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ.๑๑๖/๒๕๕๔

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดง ที่ อ. ๑๘๘๕/๒๕๕๙

ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) เรื่องเสรีจที่ ๖๓๔/๒๕๕๕

^{๓๕} ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) เรื่องเสรีจที่ ๖๓๔/๒๕๕๕

พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔^{๓๖} เป็นต้น อีกทั้งพระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับนโยบายในการออกกฎหมายในขณะนั้น เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดในประเทศไทยอาจได้รับการล้างมลทินไม่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ กฎหมายล้างมลทินของไทยยังไม่มีกระบวนการในการคัดแยกและกลั่นกรองผู้กระทำความผิดที่สมควรจะได้รับการล้างมลทินอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดติดนิสัยมีโอกาสดำเนินการได้รับประโยชน์จากการล้างมลทินด้วย^{๓๗} ดังนั้น การพิจารณาเงื่อนไขเพื่อไม่เปิดเผยประวัติผู้ได้รับประโยชน์จากการล้างมลทิน จึงควรพิจารณาประเภทและความร้ายแรงของการกระทำความผิดอย่างรอบคอบ เพื่อปกป้องและคุ้มครองสังคมโดยรวมด้วยในขณะเดียวกัน

(๒) กรณีนิรโทษกรรม

นิรโทษกรรม หมายถึง การลบล้างการกระทำความผิดอาญาที่บุคคลได้กระทำความแล้วโดยมีกฎหมายที่ออกภายหลังกำหนดให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด ซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ และอยู่ในหลักเกณฑ์คัดแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือออกจากสารบบ ตามข้อ ๑.๗ และ ๑.๑๐ ประกอบข้อ ๒.๒ ของระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ บทที่ ๔ การคัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และรายการประวัติหรือบัญชีประวัติ ที่กำหนดให้คัดแยกรายชื่อบุคคลที่มีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำความผิดยกเลิกความผิดนั้นแล้ว และเป็นผลให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามมาตรา ๓๙ (๕) และ (๗) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สำหรับประเทศไทย กฎหมายว่าด้วยการนิรโทษกรรมประกาศไปแล้ว ๒๑ ฉบับ ส่วนใหญ่เพื่อรองรับการปฏิวัติ รัฐประหารหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งเป็นการเฉพาะไม่ใช่กรณีใช้บังคับทั่วไป อย่างไรก็ตาม ผลของกฎหมายนิรโทษกรรมนั้น จะขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของกฎหมายนิรโทษกรรมแต่ละฉบับ^{๓๘} บางกรณีอาจยกเว้นโทษ บางกรณีอาจยกเว้นความผิดโดยไม่ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดอีกต่อไป ซึ่งหากผู้ได้รับการนิรโทษกรรมกระทำความผิดซ้ำอีก การพิพากษาลงโทษครั้งหลังจะเพิ่มโทษ ไม่รอกการลงโทษ โดยอ้างว่าเป็นการกระทำผิดซ้ำไม่ได้ ส่วนสิทธิอื่น ๆ ที่สูญเสียไปโดยผลของคำพิพากษาก็จะได้รับคืนมา เช่น สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง การเข้ารับราชการ เป็นต้น ดังนั้น จึงสมควรให้มีการลบล้างประวัติการกระทำความผิดของกลุ่มที่ได้รับการนิรโทษกรรมนี้ด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการนิรโทษกรรม

(๓) กรณีอภัยโทษ

การอภัยโทษ ถือว่าการกระทำยังคงเป็นความผิดอยู่แต่ยกเว้นโทษให้^{๓๙}

/โดยเป็น...

^{๓๖} พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๔ ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งได้กระทำการก่อนหรือในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษในการผิดความผิดนั้น ๆ

^{๓๗} [REDACTED] การล้างมลทินในประเทศไทย หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๓

^{๓๘} [REDACTED] บทสัมภาษณ์ความเห็นวิชาการ จุลินิติ ฉบับ พ.ย. - ธ.ค. ๒๕๕๒

^{๓๙} [REDACTED] บทสัมภาษณ์ความเห็นวิชาการ จุลินิติ ฉบับ พ.ย. - ธ.ค. ๒๕๕๒

๒/๒๑

โดยเป็นการละเว้นไม่บังคับโทษตามคำพิพากษาซึ่งถึงที่สุดแต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษา การอภัยโทษ ถือเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗๕ และมาตรา ๑๗๙^{๔๐} โดยผลของพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษไม่ได้ทำให้ สิทธิต่าง ๆ ที่ต้องสูญเสียไปเพราะคำพิพากษากลับคืนมาซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖^{๔๑} ได้กำหนดผลของการอภัยโทษไว้ว่าการได้รับพระราชทาน อภัยโทษไม่เป็นเหตุให้ผู้รับพ้นความรับผิดชอบในการต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทนตาม คำพิพากษา อีกทั้งการอภัยโทษไม่กระทบต่อการเพิ่มโทษและการไม่รอลงอาญา ดังนั้น เมื่อพิจารณา วัตถุประสงค์และผลทางกฎหมายของการพระราชทานอภัยโทษแล้ว ประวัติของผู้กระทำความผิด จำเป็นต้องปรากฏอยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรว่าเคยเป็นผู้ต้องโทษมาแล้ว โดยการบันทึกไว้เพื่อ ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม ควรมีการบันทึกข้อมูลการอภัยโทษ ไว้ในทะเบียนประวัติอาชญากรด้วย

๔.๓ ความรับผิดชอบและหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ มนุษยชนในกระบวนการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากร

โดยที่รัฐมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓ มาตรา ๔ ประกอบกับมาตรา ๒๕ และมาตรา ๖๘ ในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ให้การเยียวยาและช่วยเหลือแก่บุคคลที่ ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน จัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้ มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงมีความรับผิดชอบและหน้าที่ในฐานะรัฐภาคีตาม หลักการในหนังสือสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะ ต้องปฏิบัติตาม คือ การเคารพ (Respect) คุ้มครอง (Protect) และดำเนินการให้เกิดการเข้าถึงสิทธิ มนุษยชน (Fulfill) เมื่อพิจารณาในภาพรวมเห็นได้ว่า การบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากร เป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมอันเป็น ประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และปัจจุบันรัฐบาลได้จัดให้มีแผนระดับชาติ ที่ครอบคลุมการดำเนินการในเรื่องนี้แล้ว ซึ่งปรากฏความก้าวหน้าในการจัดทำและพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ. โดยกระทรวงยุติธรรม เพื่อนำไปสู่แก้ไขปัญหอย่างเป็น รูปธรรม สอดคล้องกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖) และแผนแม่บท การบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕

อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัญหาและผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนดังกล่าวข้างต้น เห็นว่า มีลักษณะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติและในเชิงโครงสร้างที่สมควรได้รับการแก้ไขทั้งในทางการ บริหารจัดการของฝ่ายบริหาร โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรเทาผลกระทบ

/ดังกล่าว...

^{๔๐} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๑๗๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๑๗๙ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

^{๔๑} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๖๖ บัญญัติว่า “เมื่อผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษเนื่องจาก การกระทำความผิดอย่างหนึ่ง ถูกฟ้องว่ากระทำความผิด

๗/๒๒

ดังกล่าวโดยเร็ว รวมทั้งการแก้ไขปัญหในระยะยาวโดยจัดให้มีการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับเป็นการเฉพาะ ประการสำคัญ คือ การดำเนินการจัดเก็บประวัติบุคคลต้องไม่กระทบสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน จนเกินกว่าความจำเป็นและต้องได้สัดส่วนหรือมีความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ ส่วนรวมของชาติที่จะได้รับเมื่อเทียบกับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทั้งต้องไม่กระทบต่อ สิทธิและเสรีภาพของผู้ที่มีโชอาชญากร โดยที่บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือ เสรีภาพ ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐ ตามมาตรา ๒๕ วรรคท้าย ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๕. ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะ ในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นสมควรมีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนต่อคณะรัฐมนตรี และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๒ ดังนี้

๕.๑ ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

คณะรัฐมนตรีควรมอบหมายให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการ ดังนี้

๕.๑.๑ เป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรม เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม เป็นต้น ในการเชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อแบ่งปันและส่งต่อข้อมูลผลคดีได้อย่างรวดเร็วและแก้ไข ฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรให้เป็นปัจจุบัน เพื่อมิให้เป็นภาระของประชาชนในการยื่นคำร้องขอ ปรับปรุงฐานข้อมูลประวัติอาชญากรด้วยตนเอง

๕.๑.๒ พิจารณาให้การเยียวยาแก่ผู้ที่มีโชอาชญากรซึ่งได้รับผลกระทบต่อสิทธิและ เสรีภาพจากการจัดเก็บประวัติอาชญากร ตามสมควรแก่กรณี ทั้งนี้ ตามมาตรา ๒๕ วรรคท้าย ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๕.๒ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง

๕.๒.๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรเร่งปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ โดยให้มี สารสำคัญครอบคลุมการดำเนินการ ดังนี้

(๑) แยกประเภทบัญชีประวัติผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งคดีอยู่ระหว่าง พิจารณา และประเภทบัญชีบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิด เพื่อแก้ไขปัญหา ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน และให้สอดคล้องตามหลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocence)

(๒) บันทึกข้อมูลการล้างมทินไว้ในทะเบียนประวัติอาชญากร

๕.๒.๒ คณะรัฐมนตรี ควรมอบหมายให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการ ดังนี้

(๑) ควรเร่งรัดการพิจารณาเสนอร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ. เพื่อเป็นกฎหมายกลางในการกำหนดรูปแบบศูนย์กลางข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากร ให้มีหน่วยงานทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการ ประสานงาน เชื่อมโยงข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลประวัติอาชญากร ทุกประเภทให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งระบบอย่างบูรณาการ อันเป็นการให้ความเป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของเจ้าของข้อมูล

(๒) ควรนำประเด็นปัญหาเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากร ตามข้อ ๔ ของข้อเสนอแนะฉบับนี้ไปประกอบการพิจารณาบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ. รวมถึงการพิจารณาเพิ่มหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการไม่เปิดเผยประวัติผู้ได้รับประโยชน์จากการล้างมลทินไว้ในร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความรุนแรงและประเภทของความผิดที่คนคดีมอมองของสังคมประกอบด้วย เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างครบถ้วน สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและบริบทของสังคมไทย

๖. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุม ด้านการคุ้มครองและมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๑๕/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔ จึงมีมติให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้ง การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามข้อ ๕ ของข้อเสนอแนะนี้ ไปยังคณะรัฐมนตรี และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางประกายรัตน์ ต้นธีรวงศ์

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทำหน้าที่แทน
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางฉัตรสุดา จันทร์ดียิ่ง

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายสมณ พรมมรส

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวอารีวรรณ จตุทอง

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางภิรมย์ ศรีประเสริฐ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ